HOSPITALSKLOVNE I SKADESTUEN

AARHUS UNIVERSITETSHOSPITAL
PROJEKTRAPPORT

Kære læser!
Du sidder nu med projektrapporten "Hospitalsklovne i Skadestuen"

Hospitalsklovne
i skadestuen

AARHUS UNIVERSITETSHOSPITAL
/ PROJEKTRAPPORT

JUNI 2012

Berit Pedersen Haa - Udviklingssygeplejerske Can.pæd.soc.
Ortopædkirurgisk afdeling, Aarhus Universitetshospital.
Pia Cisko - Sygeplejerske, Hospitalsklovn, Danske Hospitalsklovne.
Anette Lybech Andersen - Sygeplejerske, Skadestuen, Aarhus Universitets-
hospital.

Tekst:
Berit Pedersen Haa, Pia Cisko og Anette Lybech Andersen

Illustrationer:
Marta Sanchez Sevilla og Amanda Skov Hansen, Marie Prokopek og Kasper Adsbøl

Layout og ombrydning:
Amanda Skov Hansen, Christinna Nilsson, Marie Prokopek og Karina Lindkvist
Bogen er sat med Gill Sans og Futura

Tryk:
Forlag:

INDHOLD

Foreord 6

Resumé 9

1 Baggrund 12
Erfaringer med hospitalsklovnen 15
Hospitalsklovnens kommunikationsmetode 16

2 Litteratur-søgning 19
Det viser litteraturgennemgangen 20

3 Formål 25

4 Organisering af projektet 26

5 Metode og materiale 29
Undersøgelsesdesign 30
Inklusions og eksklusionskriterier 34
Arbejdsgang 34
Etiske overvejelser 35
Økonomi 35

6. Resultater 36
Opgørelse af resultater 39
Pilotprojekt 40
Børn 40
Personale 46
Sammenfatning 52
Hovedprojekt 53
Børn 53
Personale 60
Hospitalsklovnenes små historier 68
Sammenfatning 82

7 Hospitalsklovne i Skadestuen 84

8 Validering, konklusion og perspektivering 90
Validering 90
Konklusion 91
Perspektivering 93

9. Litteratur 94

I Skadestuen på Aarhus Universitetshospital er der siden februar 2008, arbejdet med optimering af skadestueforløb for børn og forældre, gennem projektet "Skadestuen i Børnehøjde" (Andersen, 2008), her er der bl.a arbejdet målrettet med en bedre smertebehandling af børnene, samt den fysiske indretning i Skadestuen. Endvidere arbejdes der med at lave mestringskasser og informationsmateriale til børnene.

Projektet "Hospitalsklovne i Skadestuen" udspringer fra de positive erfaringer med projektet "Skadestuen i Børnehøjde". Ønsket var fortsat at optimere skadestueforløbet for børn. Da erfaringer med hospitalsklovne viser en tydelig effekt på det indlagte barns humør og evne til at mestre undersøgelser, behandling og sygdomsforløb, blev idéen med hospitalsklovne i Skadestuen skabt.

Projektet begyndte at tage form i efteråret 2010. Der har gennem hele projektet været stor opbakning og støtte fra afdelingsledelsen i Ortopædkirurgisk afdeling E, oversygeplejerske Birgit Eg Andersen, afsnitsledelsen i Skadestuen afdelingssygeplejerske Anette Bäckström, afdelingssygeplejerske Hanne Bystrup Boyles og overlæge Bent Erling Lindblad. Sygeplejersker, radiografer, social- og sundhedsassistenter, serviceassistenter, læger og lægesekretærer i Skadestuen har ligeledes bakket op om og deltaget engageret i projektet. De har taget rigtig god imod hospitalsklovnene Petunia og Prinsesse Plaster og har efterspurgt dem, når de ikke har været til stede. Børn og forældre har udfyldt og afleveret spørgeskemaer, hvilket er helt centralt i projektet. Økonomisk støtte fra forskellige fonde og foreninger har gjort det muligt at gennemføre projektet.

TUSIND TAK TIL ALLE. UDEN JERES OPBAKNING, DELTAGELSE, STØTTE OG ENGAGEMENT, VILLE DET IKKE HAVE VÆRET MULIGT AT GENNEMFØRE PROJEKTET.

I forbindelse med udarbejdelsen af projektrapporten er det drøftet, hvor meget der skal beskrives og dokumenteres. Her har principperne overskuelighed og gennemsigtighed været væsentlige.
Projektrapporten skal være overskuelig, således du som læser har mulighed for, at se de valg der er truffet gennem projektet, samt hvilken betydning de har haft for det videre forløb. Endvidere skal der være gennemsigtighed, således at undersøgelsesstrategien er tydelig og kan reproduceres i andre kontekster.
Det betyder, at du som læser, bliver inviteret på en længere rejse gennem projektet "Hospitalsklovne i Skadestuen". Du kan selv vælge hvor rejsen starter og slutter. Projektrapporten indeholder forskellige afsnit, som fremgår af indholdsfortegnelse.

Du kan vælge at starte ved afsnit 1, eller ved det afsnit du finder mest interessant og spændende.

Vi håber at rejsen tydeliggør, at hospitalsklovne bl.a. bidrager til, at der skabes større tryghed for det enkelte barn og dets forældre, således de kan vende den ukendte og utrygge situation det kan være at komme i Skadestuen til noget de kan mestre.

Rigtig god læselyst.

Anette Lybech Andersen, Pia Cisko og Berit Pedersen Haa

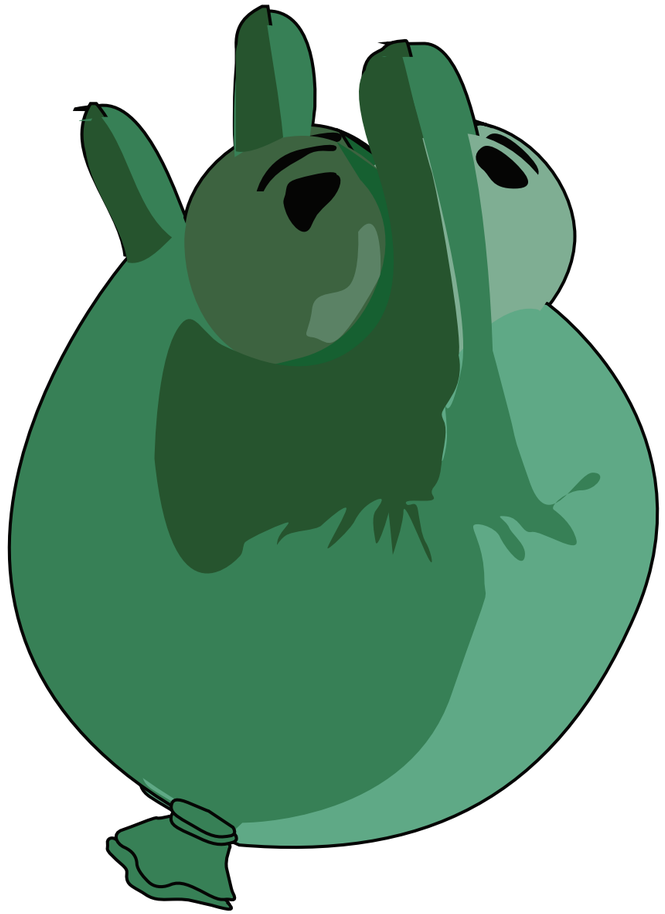

RESUMÉ

BAGGRUND:
Skadestuen på Aarhus Universitetshospital er landets største Skadestue med et patientgrundlag på 300.000. Årligt kommer ca. 58.000 patienter til behandling på Skadestuen. Heraf modtager Skadestuen ca. 10.000 børn under 15 år.

Børn har deres egne behov og karakteristika, og personalet må have kendskab til børns såvel fysiske som psykiske reaktioner på skader. Vigtigt er, at børn ikke oplever Skadestueopholdet som et nederlag eller en voldsom traumatisk oplevelse, da dette kan få betydning siden hen. Med børnene i Skadestuen, er forældre eller andre nære pårørende. Samspillet mellem det enkelte barn, dets forældre og skadestuepersonalet har afgørende betydning for barnets samlede oplevelse af opholdet og forløbet i Skadestuen.

Når et barn kommer til skade, bliver de voksne omkring barnet også ramt. Mange forældre får indre uro, bekymring, skræmmende tanker og billeder og bliver måske vrede og har skyldfølelse. Det kan i sådan en tilstand, være svært at have overskud til et bange og uroligt barn.

Det er kendt, at børn ofte oplever angst i forbindelse med hospitalsbesøg. Børnene kan være angste for smerte, blod, undersøgelser, behandling, ukendte apparater, og for at blive stillet overfor opgaver, de føler de ikke kan magte. Børnenes ængstelse kan komme til udtryk på mange forskellige måder og være mere eller mindre synlig.

De synlige og aktive reaktioner kan være: Gråd, skrigen, klyngen til forældre, modstand mod behandling, vrede vendt mod sig selv, forældre, personale eller ting. De passive reaktioner kan være: Stille såvel verbal som fysisk, tilbagetrukket og medgørlighed. Med ønsket om at optimere forløbene for børn og deres forældre i Skadestuen, har vi undersøgt hvorvidt hospitalsklovnen som kommunikationsmetode kan bidrage til dette.

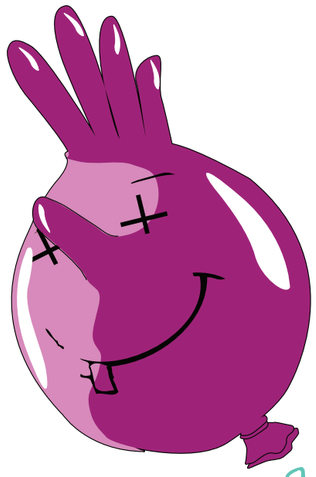

Formål

Formålene med projektet er:

- At undersøge, om samarbejdet med hospitalsklovnene, kan skabe en øget tryghed for barnet og dets forældre i Skadestuen.
- At identificere hvorvidt børn, forældre og personale oplever at hospitalsklovnene og deres kommunikationsmetode understøtter barnets mestring og styrker barnets egen integritet.
- At afdække områder hvor hospitalsklovnene som kommunikationsmetode kan optimere den faglige og patientoplevede kvalitet i relation til skadestueforløbet for børn og forældre i Skadestuen.

Metode

Alle børn der kommer til behandling i Skadestuen, i alderen 0 – 16 år, undtagen kritisk syge børn, inkluderes i projektet. Projektet er opdelt i et pilotprojekt og et hovedprojekt, hvor hospitalsklovnene på aftalte dage vil være i Skadestuen og følge børnenes forløb. Med udgangspunkt i såvel børnenes og forældrenes oplevelser som personalets erfaringer, søges at identificere områder i barnets skadestueforløb, hvor hospitalsklovnene kan indgå som et forbedrings- og udviklingspotentiale.
Dette undersøges ved at børn og deres forældre samt personalet besvarer et spørgeskema.
I hovedprojektet har hospitalsklovnene skrevet fortællinger og tegnet tegninger.

Resultater

Børn og forældre der har mødt hospitalsklovnen oplever i langt overvejende grad det som værende 'vildt godt' eller 'godt'. Hospitalsklovnene flytter fokus fra det der er sket og får barnet til at tænke på noget andet. Klovnene anvender forskellige metoder, til at flytte fokus med, det kan være sang, musik, leg, magi eller sæbebobler.

Hospitalsklovnene respekterer altid det enkelte barns grænser, og får oftest etableret en relation til barnet. I hovedprojektet er det tydeligt, at hospitalsklovnene også har stor betydning for ventetiden i Skadestuen, der opleves som kortere når klovnene er til stede. Personalet angiver i langt overvejende grad, at det er positivt at hospitalsklovnene er til stede, og deres tilstedeværelse har betydning for børn, forældre og personalet. Hospitalsklovnenes fortællinger beskriver deres relationer og samarbejde med børn, forældre og personale.

Fortællingerne tydeliggør at hospitalsklovnene gør en forskel og medvirker til, at børn og deres forældre hjælpes til at vende det uventede og utrygge til en mere positiv oplevelse. Samarbejdet med hospitalsklovnene fungerer i langt overvejende grad 'meget godt' eller 'godt'. Hospitalsklovnene er i ringe grad forstyrrende for opgavevaretagelsen, selvom opgaverne kan tage længere tid at udføre, når hospitalsklovnene er til stede. Der er børn og personale som er forbeholdne over for hospitalsklovnene, trods dette ønsker langt de fleste personaler at hospitalsklovnene skal være permanent i Skadestuen.

1 BAGGRUND

I 2005 blev Skadestuerne i Aarhus lagt sammen og Aarhus Universitetshospital har nu landets største Skadestue med et patientgrundlag på 300.000. Årligt kommer ca. 58.000 patienter til behandling på Skadestuen. Heraf modtager Skadestuen ca. 10.000 børn under 15 år og mindst lige så mange forældre, og en del søskende.

Skadestuen behandler mange forskellige skader og sygdomme fra meget traumatiserede patienter til patienter med mindre skader. Derudover modtages også patienter med medicinske sygdomme og patienter som skal indlægges. Den store variation af patienter stiller høje krav til personalets kompetencer og Skadestuens indretning. Børn har deres egne behov og karakteristika, og personalet må have kendskab til børns såvel fysiske som psykiske reaktioner på skader. Det er vigtigt at børn ikke oplever skadestueforløbet som et nederlag eller en voldsom traumatisk oplevelse, da dette kan få betydning siden hen.

Med børn på Skadestuen, har man også forældre eller andre nære pårørende som er med barnet. Samspillet mellem barnet, forældrene og skadestuepersonalet har afgørende betydning for barnets samlede oplevelse af opholdet på Skadestuen. Når et barn kommer til skade, bliver de voksne omkring barnet også ramt. Mange forældre får indre uro, bekymring, skræmmende tanker og billeder, måske vrede og skyldfølelse. I sådan en tilstand kan det være svært at have overskud til et bange og uroligt barn.

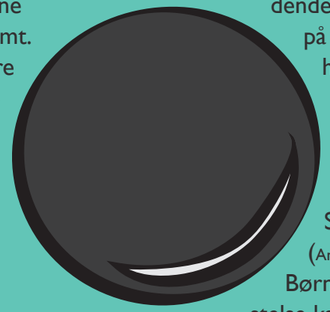

Vi ved at børn ofte oplever angst i forbindelse med hospitalsbesøg. Børnene kan være angste for smerte, blod, undersøgelser, behandling, ukendte apparater og for at blive stillet overfor opgaver de føler de ikke kan magte. (Christiansen, 2002)

Herudover har Skadestuens indretning også betydning for børns og forældres oplevelse af skadestueforløbet. Høje modtagelsesskranker, fyldte venteværelser, gammelt legetøj, blødende patienter på gangen og høj aktivitet er forhold som barnet møder på Skadestuen (Andersen, 2008). Børnenes ængstelse kan komme til udtryk på mange forskellige måder og være mere eller mindre synlig. De synlige og aktive reaktioner kan være gråd, skrigen, klyngen til forældre, modstand mod behandling og vrede vendt mod sig selv, forældre, personale eller ting. Børn kan også reagere passivt ved at være stille såvel verbal som fysisk, tilbagetrukket og medgørlig (Bach, 2001).

Med ønsket om optimering af skadestueforløbet for børn samt mulighede for inddragelse af hospitalsklovne i Skadestuen, undersøges erfaringer med hospitalsklovne samt deres kommunikationsmetode.

”Sygeplejersken havde travlt, hun lukkede bare min forbinding op, så gik hun igen, vi skulle blive siddende og vente på lægen. Jeg kunne ikke lide at se på såret og var bange for at bevæge min arm”.
Jacob 6 år, slået sin arm, efter fald fra klatretræ.

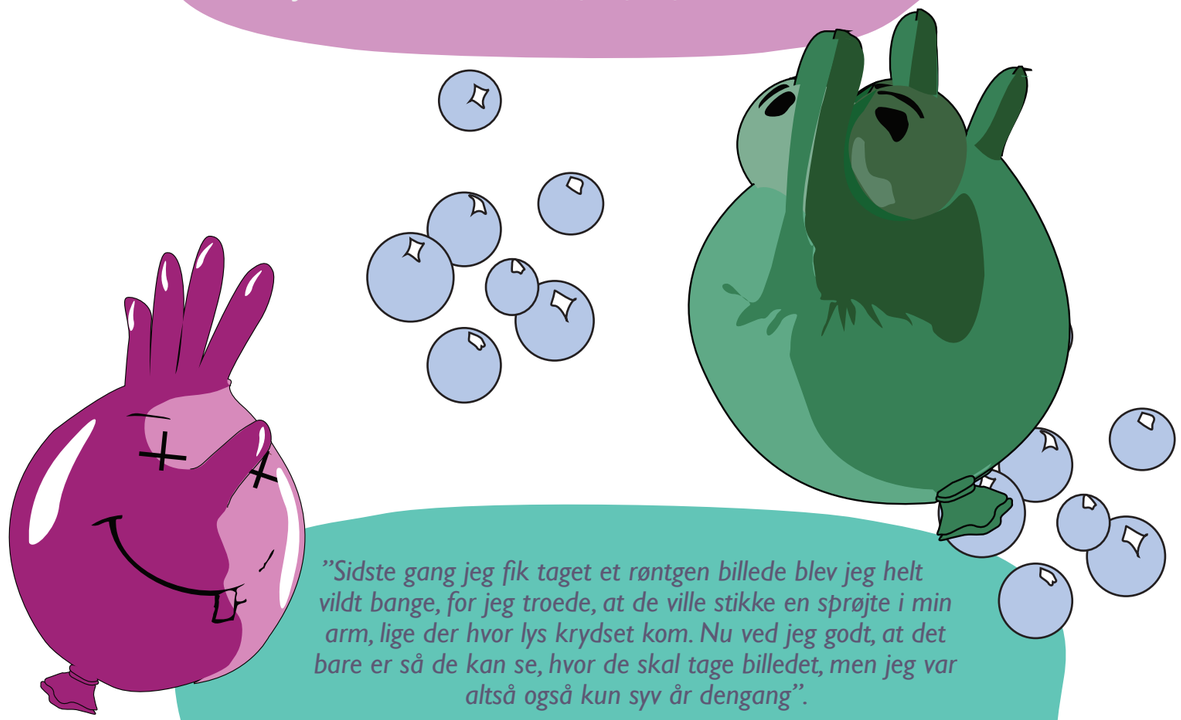

”Sidste gang jeg fik taget et røntgen billede blev jeg helt vildt bange, for jeg troede, at de ville stikke en sprøjte i min arm, lige der hvor lys krydset kom. Nu ved jeg godt, at det bare er så de kan se, hvor de skal tage billedet, men jeg var altså også kun syv år dengang”.

Mads 8 år der blev spurgt, om han vidste, hvordan det foregår når man skal have taget et røntgenbillede.

ERFARINGER MED HOSPITALSKLOVNEN

Der findes allerede mange positive erfaringer med brug af hospitalsklovne,på forskellige børneafdelinger. Erfaringerne viser en tydelig effekt på det indlagte barns humør og dermed evne til at mestre svære sygdomsforløb, fx:

- I udviklingsprojektet ”Klovnen og humoren som kommunikationsmetode” på børneafsnit A3 Skejby Sygehus, oplever sygeplejerskerne bl.a. at når hospitalsklovnen Gunil er med i proceduresituationer, er der færre overgreb på barnet. Gunil er med til at øge barnets handlerum, samt skabe en større tryghed og tillid hos det indlagte barn og dets forældre (Gladkowa, 2003).
- På Børnekirurgisk afdeling, Aarhus Universitetshospital har hospitalsklovnene været fast tilknyttet gennem en årrække, hvor social- og sundhedsassistent Lone Andersen udtaler: ”De *(hospitalsklovnene) har så meget gefülen med børnene, deres professionalisme. De kan helt klart mærke, hvor børnene er og hvor meget de kan gå til dem, hvem de kan gå til, og hvem de ikke kan gå til“.*
- På San Camillo Hospital i Rom, undersøgte man i 2003 effekten af brugen af hospitalsklovn på 86 børn i alderen 6-12 år, fordelt på en kontrolgruppe og en målgruppe. Børnene havde alle respirationsproblemer. Her benyttede man sig af forskellige test – blodtryk, temperatur, hjertefrekvens og lungefunktion før og efter hospitalsklovnens besøg. En endelig analyse viste entydig forbedring på alle test i målgruppen sammenlignet med kontrolgruppen, som ikke havde besøg af hospitalsklovnen. Fx var indlæggelsestiden to dage kortere i gennemsnit hos børnene med hospitalsklovn – sammenlignet med kontrolgruppen uden klovn (Meldgaard, 2008).

Hospitalsklovnens kommunikationsmetode

Hospitalsklovnen er en figur der gennem humor, artisteri og indlevelse, giver patienter, pårørende og personale en følelsesmæssig oplevelse, der dels kan medvirke til at reducere angst, utryghed, og stress i mødet med hospitalet, dels give et stemningsløft der kan styrke og berige.

Klovnen kan arbejde alene eller i par. Parvist, kan klovnene fylde rummet og få mere volumen. Sammen kan de lave små happenings, som involverer patienter og personale, og give samhørighed blandt de ventende. Oftest til stor morskab for patienten, som glemmer tiden.
Indimellem „tænder" barnet mere på den ene klovn end den anden. Det er godt at barnet selv kan vælge at have kontakt med én klovn frem for en anden, da det i sidste ende handler om tryghed. I par kan klovnen eksternalisere. Dvs. at de i et slags klovnerollespil, kan italesætte eller vise hvordan barnet måtte føle. Denne metode kan være en hjælp for barnet til at få udtrykt sin frygt, smerte, utryghed osv.

Pararbejde, giver desuden klovnene mulighed for at udvikle og evaluere. Selvrefleksion efter hver seance, hjælper klovnene til at forstå sammenhænge, og giver mulighed for at arbejde videre med tingene. Indimellem har klovnene følelsesmæssige oplevelser, der enten kræver supervision eller blot at blive delt med en anden klovn. Her er pararbejdet af stor værdi. I Danske Hospitalsklovne arbejder de fleste hospitalsklovne i par ved alle eller nogle af deres besøg.
Hospitalsklovnen anvender en kommunikationsmetode, såvel nonverbalt som verbalt, der bevæger sig mellem underholdning, kunst og terapi.

Klovnen spejler stemninger og attituder, og dens naive og kærlige figur, tillader klovnen at gå lige til stregen, og nogle gange over. Klovnen forstørrer og legaliserer vanskelige følelser, og kommunikerer gennem disse.

Dette kan være befriende og forløsende. Klovnen kan provokere og udfordre, men altid med et glimt i øjet, og med en kærlig og velment dagsorden. Klovnen tilpasser sit møde med hver enkelt, ud fra en fornemmelse for dennes behov og formåen, og med respekt for den stemning og de følelser der er i spil. Klovnen arbejder altid improvisatorisk, laver således hverken en forestilling eller et show, men er til stede her og nu i det der opstår.

I hospitalsmiljøet, som er præget af seriøsitet, effektivitet, teknologi og rationalitet, kan hospitalsklovnen tilføre atmosfæren liv, leg, sjov, glæde, spontanitet, lethed, åbenhed og lyd. Hospitalsklovnen kan samtidig være forstyrrende og skabe kaos. Dette kan være angstprovokerende for nogen, medens andre ser det som en ny måde at se verden på.

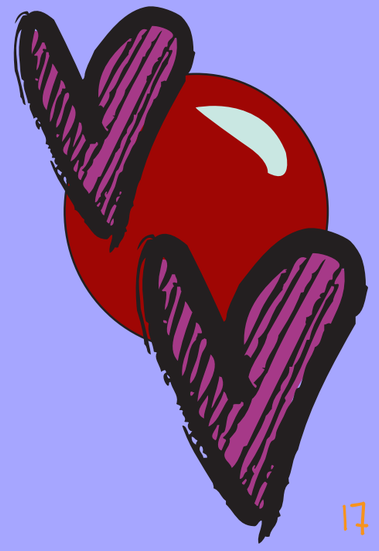

Klovnen er tænkt som en tæt samarbejdspartner til personalet i en afdeling, men udfører ikke sygepleje- eller lægefaglige opgaver. Men er gerne til stede når der skal udføres forskellige procedurer såsom blodprøvetagning, mobilisering, undersøgelser, røntgenfotografering osv., med det formål at hjælpe barnet og dets forældre på vej.

Klovnen tænker højt og i-tale-sætter sine tanker, hvilket kan hjælpe barnet, pårørende og personalet til at få svar på spørgsmål, de ellers ikke ville turde stille. Man kan måske kalde hospitalsklovnen for 'Hospitalsvæsenets hofnar', fordi klovnen ikke er autoritetstro, og tør sige dét højt som andre tænker.

Hospitalsklovnen er i sin klovnefigur, og forbliver i den så længe klovnen er i kontakt med barnet. Klovnen tager dog næsen af når der kommunikeres "seriøst" med personalet. En typisk arbejdsdag for en hospitalsklovn er 3-4 timer i figuren (Gladkowa, 2003b & Danske Hospitalsklovne, 2010). Der er således positive erfaringer med at have hospitalsklovne på forskellige børneafdelinger, og hospitalsklovnens kommunikationsmetoder synes at kunne hjælpe børn og deres forældre gennem et indlæggelsesforløb. For at afdække hvorvidt samarbejdet med hospitalsklovnene omkring børn er undersøgt, foretages litteratursøgning.

2 LITTERATUR-SØGNING

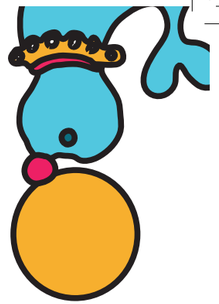

Formålet med litteratursøgningen og læsningen af artikler er, dels at få overblik over undersøgelser omhandlende hvordan hospitalsklovne kan bruges som kommunikationsmetode. Dels hvordan hospitalsklovne kan være med til at skabe tryghed og understøtte barnets samt dets forældres mestring af undersøgelse og behandling.

Litteratursøgningen og læsningen af artiklerne vil endvidere kunne være til inspiration i projektet: Hospitalsklovne i Skadestuen, fx i forhold til undersøgelsesdesign. Litteratursøgningen er foretaget ultimo november 2010 og gentaget medio maj 2012, med hjælp fra klinisk sygeplejespecialist Tine Nørgaard Bentzen, Ortopædkirurgisk afdeling, Aarhus Universitetshospital.

November 2010 er der søgt i databaserne; Cinahl, Cochrane, PubMed og Sygeplejersken.

Der er foretaget fritekstsøgning på søgeordet: *'Hospitalsklovn'* og *'Hospital clown'*. Artiklerne blev udvalgt efter følgende søgestrategi:

- 1. Udvælgelse af relevante artikler ud fra titel.
- 2. Udvælgelse af relevante artikler ud fra abstrakt.
- 3. Udvælgelse af relevante artikler efter gennemlæsning af artikel.
- 4. Udvælgelse af relevante artikler ud fra referencer i artikel.

Der var i alt 9 artikler, der vurderes værende relevante i forhold til projektet.
Maj 2012 er der foretaget en supplerende søgning. Der er søgt i de samme databaser som i 2010, dog er der suppleret med søgning i databaserne; PsykInfo, TRIP database (Turning Research, Into Practice) og Google. Der er søgt på søgeordene: *'Hospitalsklovn', 'Hospital clown'* og *'child'* hver for sig og i kombination. Søgestrategien – herunder udvælgelse af artikler er den samme som i 2010. Søgningen i PsykInfo, TRIP database, (Turning Research, Into Practice), Cochrane og Google er sammenfaldende med søgningen i PubMed. I alt blev der fundet 4 nye artikler, der vurderes værende relevante i forhold til projektet.

De i alt 13 artikler er læst i fuld tekst og indgår i i næste afsnit. Det har ikke været muligt at finde litteratur omhandlende hospitalsklovne i Skadestuer. Dette projekt er således det første af sin art.

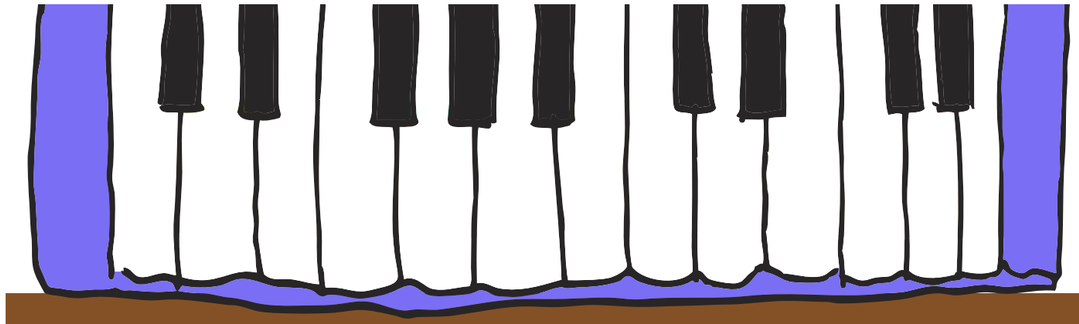

DET VISER LITTERATUR-GENNEMGANGEN

Der har været hospitalsklovne i Danmark i mere end ti år. Erfaringerne er, at selv i livets alvorligste situationer kan hospitalsklovnen give barnet fred og ro. Der er mange eksempler på, at hospitalsklovnen gør en forskel for barnet og barnets mestring af situationen. Men erfaringerne og eksemplerne kan ikke alene anvendes som dokumentation for effekten af hospitalsklovne (Meldgaard, 2008 & Gladkowa, 2000).

Der er lavet forskning nationalt og internationalt omkring effekten af hospitalsklovne hos børn. Det har dog ikke været muligt, at finde undersøgelser omhandlende effekten af hospitalsklovne hos børn, der har et forløb I skadestuer. I Danmark er der lavet et forskningsprojekt omhandlende måling af hospitalsklovnens effekt på børn i et børneambulatorium, hvor børnene fik botulinumtoksin indsprøjtninger. Indsprøjtningerne gives til børn med spastiske lammelser (Meldgaard 2008 & Hansen 2011).

Projektet var et prospektivt blokrandomiseret studie, der inkluderede 60 børn, som, i alt fik 121 botulinumtoksin indsprøjtninger, gennem en periode på 2 år. Børnene blev randomiseret i to grupper, hvor den ene gruppe blev præsenteret for en klovn, der fulgte barnet gennem behandlingen, og en anden gruppe, hvor børnene ikke så klovnen.

Internationalt har hospitalsklovnene arbejdet med svært syge børn, i de sidste årti, fx Big Apple Circus Clown Unit i USA, Le Rire Médecin i Frankrig, The Humour Foundation Clown Docter Program i Australien og Doutores da Alegria (Laughing Doctors) i Sydamerika. Det overordnede mål med hospitalsklovnenes arbejde er, at minimere stress hos patienter og deres familie gennem hospitalsopholdet og behandlingen (Koller 2007).

Flere internationale forskningsprojekter viser med tydelighed at hospitalsklovne er med til at reducere angsten hos børn præoperativt.
Børnene fordeles i interventions- og kontrolgrupper, hvor der måles på forskellige parametre.
Endvidere er personalet og hospitalsklovnene blevet spurgt om deres oplevelse og vurdering (Vagnoli 2005, Koller 2007, Fernandes 2010, Golan, 2009 & Vagnoli 2010). Hospitalsklovnen har positiv indflydelse på såvel børn, forældre som personale. Trods dette er der i studierne personale, som ikke ønsker at hospitalsklovnen er med ved indledning af anæstesien, da det forstyrrer rutinerne samt varetagelsen af opgaverne i forbindelse med anæstesien (Vagnoli 2005).

Ifølge dr. med. og klovn Patch Adams er forudsætningen for helbredelse bl.a. at der er en kontekst præget af kærlighed, humor og glæde. En kontekst hospitalsklovnen kan være med til at skabe sammen med de mennesker der er omkring patienterne.
Kærlighed, humor og glæde er værdifuldt for alle der lider, og alle der ikke gør. Munterhed, latter og omsorg kan gøre tilværelsen lysere og hjælpe med at bevare helbredet. Forhold der gør at mennesker befinder sig godt er, tro, nysgerrighed, humor, kærlighed, håb og venskab, hvor man med venlighed og smil kan hjælpe sine medmennesker, specielt dem der er syge. Noget af det der mangler i den professionelle omsorg, er tid, evnen til at lytte og til at røre ved hinanden. Hospitalsklovnen har en særlig betydning for børn, der frem for voksne i højere grad værdsætter 'det skæve', den uventede konstellation (Adams 2002 & 2006).

Læger og sygeplejersker må ofte som en del af behandlingen foretage handlinger der gør ondt på barnet, og forældrene må nødvendigvis støtte læger og sygeplejersker i gennemførelse af behandlingen. I barnets perspektiv, kan læger, sygeplejersker og forældre derfor komme til at fremstå som nogen der ikke er helt pålidelige. Hospitalsklovnen derimod er altid på barnets side, og kan samtidig gøre noget, der er morsomt og få barnet til at le (Adams, 2006).

Barnets handlerum påvirkes af forældrenes, lægernes og sygeplejerskernes evne til at genkende, rumme og acceptere barnets følelser, og dermed få det ukendte gjort kendt og trygt, således barnet kan håndtere situationen. Forældre og personale er med til at fastholde barnet i en sygerolle, fordi deres fokus overvejende er på sygdommen, symptomerne, behandlingen og procedurerne.

Hospitalsklovnen flytter derimod fokus over på det sunde barn bag sygdommen, hvilket får forældre og personale til at se muligheder.
Hospitalsklovnen møder barnet i barnets verden, i legen og er dermed med til at øge barnets handlerum og legaliserer samtidig barnets smerte, sorg og glæde. I fællesskab kan hospitalsklovnen og personalet hjælpe hinanden med, at tilbyde børn og forældre en positiv tilgang til hospitalsverdenen (Gladkowa, 2003a & Meldgaard, 2008).

Associate professor Lotta Linge har i et forskningsprojekt undersøgt hospitalsklovnes møde med syge børn ud fra et hospitalsklovneperspektiv, et personaleperspektiv samt et børne- og forældreperspektiv (Linge 2008, 2011, 2012).
De fleste hospitalsklovne arbejder i en par konstellation, en arbejdsmetode hvor tale og kropssprog er det bærende element.

Resultaterne viser et specifikt mønster i kommunikationen, med en tydelig synkronisering af bevægelsesmønstre og et balanceret tempo i den nonverbale kommunikation. At hospitalsklovnene arbejder i par giver dem mulighed for, at indtage forskellige positioner, agere sammen og gør dem i stand til at behandle barnet med empati og anerkende dets følelser.

Den humoristiske kommunikation mellem hospitalsklovnene og barnet, skaber et åbent rum for leg, et rum hvor alle er lige og hvor alt er muligt. Børn og forældre havner ofte i en ond cirkel af passivitet, krav og rutiner, da aktiviteterne udføres af personalet.
Hospitalsklovnene peger på muligheder der gør at denne passivitet byttes ud med overraskelser, forskellige teknikker og lege. Målet er at fange barnets opmærksomhed, flytte fokus, gøre barnet nysgerrig og interesseret i forløbet og føle glæde og lyst til aktivt at deltage i aktiviteterne. Når passiviteten brydes er det muligt at skabe relationer til barnet (Linge 2008).

Personalet beskriver hospitalsklovnene som værende i besiddelse af alle former for udtryksmåder såvel verbalt som nonverbalt, ofte ledsaget af musik.

Hospitalsklovnene beskrives som en 'enestående mulighed', for mennesker der giver dem selv lov til at teste og overskride grænser, udover hvad der er almindeligt. Hospitalsklovnene møder typisk børn i alderen et år op til teenageralderen.
Hvor børn omkring 1 års alderen frygter det ukendte, så synes teenagere at hospitalsklovnene er barnlige og kedelige.

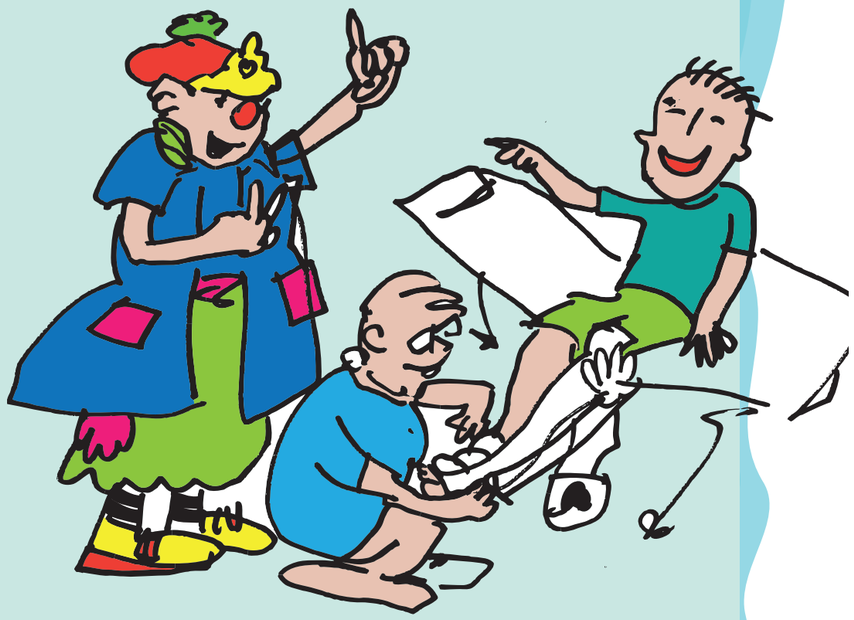

De mest henrykte børn synes at være børn i førskolealderen. Uanset barnets alder oplever plejepersonalet at de fleste børn har glæde af hospitalsklovnene. Plejepersonalet beskriver 'bølgen af glæde' der ruller ind over afdelingen samt børn der 'lyser op', når hospitalsklovnene kommer i afdelingen. Med humor, musik og latter får børnene et pusterum, hvor de kan slappe af og for en stund slippe for alle rutinerne, behandlingerne og undersøgelserne. Relationen mellem hospitalsklovnene, børn og personale bygger på verbal og nonverbal kommunikation, hvor at drømme, at lytte og at berøre er af største betydning. I en afslappende atmosfære af glæde, anerkender og bekræfter hospitalsklovnene børn og personale i, at 'de bliver set og accepteret som de er'. Personaleperspektivet viser at personalet lægger stor vægt på Kvaliteten i såvel den psykiske som den fysiske omsorg, hvor hospitalsklovnenes tilstedeværelse er med til at skabe et rum, hvor dette er muligt (linge 2011).

Interview med børn og forældre viser, at barnets alder er vigtig i forhold til den relation barnet har til hospitalsklovnene. Relationen mellem barnet og hospitalsklovnene beskrives som magisk. Hospitalsklovnene bygger tilliden op til det enkelte barn og gør det muligt for barnet at flytte fokus fra sygdom gennem magi, musik og leg (Linge, 2012). Læsningen af litteraturen bekræfter, at hospitalsklovnen gør en forskel og har effekt på børn der er indlagt samt deres forældre og personalet. På baggrund heraf formodes det, at det samme kan gøre sig gældende for børn der er kommet til skade.
- At hospitalsklovnen i en Skadestue kan hjælpe barnet og dets forældre til, at mestre den ukendte, utrygge og skræmmende situation, som kan opleves ved at være i Skadestuen.

På baggrund af overstående iværksættes en undersøgelse af, hvorvidt samarbejdet med hospitalskloven samt klovnens kommunikationsmetode har betydning for børns mestring af skadestueforløbet.

3 FORMÅL

Formålet med undersøgelsen er:

- At undersøge, om samarbejdet med hospitalsklovne, kan skabe øget tryghed for barnet og dets forældre i Skadestuen.

- At identificere hvorvidt børn, forældre og personale oplever, at hospitalsklovne og deres kommunikationsmetode understøtter barnets mestring og styrker barnets egen integritet.

- At afdække områder hvor hospitalsklovne som kommunikationsmetode kan optimere den faglige og patientoplevede kvalitet i relation til skadestueforløbet for børn og forældre.

I forbindelse med opstart af projektet blev følgende organisation etableret:

PROJEKTEJER
Skadestuen Aarhus Universitets Hospital
Oversygeplejerske Birgit Eg
Overlæge Bent Erling Lindblad
Afdelingssygeplejerske Hanne Boyels
Afdelingssygeplejerske Anette Bäckström

PROJEKTLEDER
„Skadestuen i Børnehøjde"
Anette Lybech

STYRERGRUPPE
Udviklingssygeplejerske Berit Haa
Sygeplejerske Anette Lybech
Hospitalsklovn Pia Cisko

AMBASSADØRGRUPPEN
1 Læge
1 Sekretær
1 Radiograf
1 Sygeplejerske
1 Serviceassistent

UDFØRENDE PROJEKTGRUPPE I SKADESTUE
Hospitalsklovn Petunia
Hospitalsklovn Prinsesse Plaster
Sygeplejerske Anette Lybech

4 ORGANISERING AF PROJEKTET

Som det fremgår af formålene var ønsket at undersøge, hvorvidt samarbejdet med hospitalsklovne, kan skabe en øget tryghed for barnet og dets forældre, være med til at understøtte barnets mestring og styrke dets egen integritet samt at identificere områder, hvor hospitalsklovnene kan være med til at optimere den faglige og patientoplevede kvalitet, i relation til skadestueforløbet for børn og forældre.

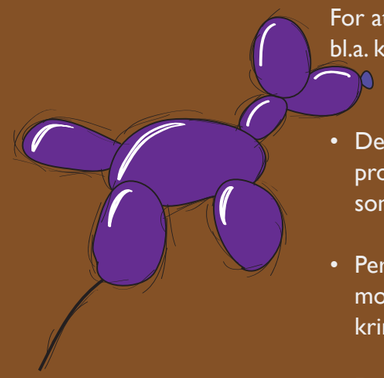

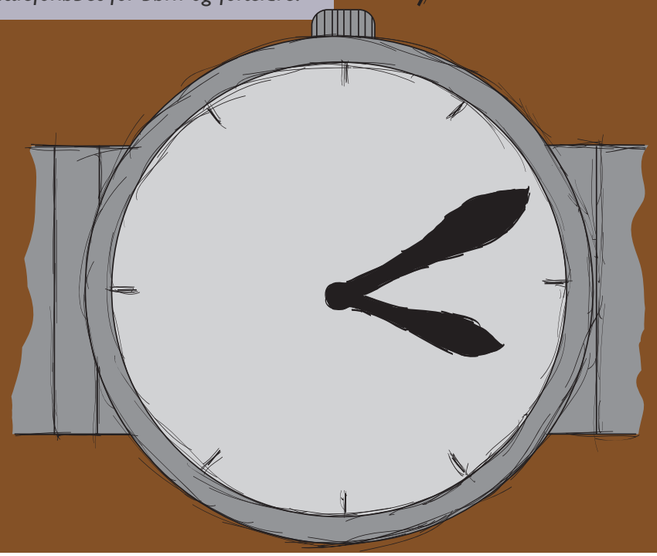

For at dette skal lykkes, vil det bl.a. kræve at:

- Der er ledelsesopbakning til projektet på såvel afdelings- som afsnitsniveau.
- Personalet kontinuerligt modtager information omkring projektet.
- Personalet er orienteret om, hvad en hospitalsklovn er, og hvordan hun arbejder.
- Personalet går i dialog med ambassadørerne om fx uafklarede spørgsmål, ændringsforslag og gode idéer.
- Personalet samarbejder med hospitalsklovnene omkring det enkelte barn. Giver plads til klovnene, da de formentlig vil fylde på en anderledes måde, men også giver arbejdsro, når der er behov for dette.
- At personalet og hospitalsklovnene ser hinanden som aktive medspiller, der griber de bolde der kastes i luften. De samarbejder om at skabe optimale forløb for det enkelte barn og dets forældre.
- Projektet er dynamisk, det vil sige at der kontinuerligt gives konstruktiv feedback som anvendes til videreudvikling af projektet.
- Personalet evaluerer projektet. Udfylder spørgeskema, skriver idéer, kommentarer, oplevelser, refleksioner mv. ned.

Ovenstående fordrer en organisering af projektet, hvorfor den præciserede organisation blev etableret ved projektets start.

Det er afdelingsledelsen i Ortopædkirurgisk afdeling E og afsnitsledelsen i Skadestuen der ejer projektet, hvor sygeplejerske Anette Lybech Andersen er projektleder. Styregruppen har været gennemgående i projektet, de har bl.a. lavet litteratursøgningen, litteraturgennemgangen, planlagt undersøgelsen, udarbejdet spørgeskemaer, opgjort resultaterne og skrevet projektrapporten. Endvidere har de afholdt møder med projektejerne samt kontinuerlige møder med ambassadørgruppen.

Der blev nedsat en tværfaglig gruppe af ambassadører. Ambassadørerne har selv valgt at indgå i gruppen, og har haft en særlig rolle og opgave i forhold til at kvalificere projektets formål, at indgå i projektet med en åben og positiv holdning og være med til at skabe ejerskab for projektet i Skadestuen.

AMBASSADØRERNES OPGAVER HAR VÆRET:

- At gå i dialog omkring projektet og være sparringspartnere for projektgruppen.
- At formidle information om projektet til kollegaer.
- At svare på spørgsmål i forhold til projektet.
- At være med til at skabe opmærksomhed om projektet generelt, og specifikt de dage hvor hospitalsklovnene kom i Skadestuen.
- At have fokus på hospitalsklovnenes samarbejde med børn og deres forældre i Skadestuen.
- At medvirke til at børnene og deres forældre opfordres til at udfylde spørgeskema omkring deres oplevelse af samarbejdet med hospitalsklovnene.
- At deltage i evaluering og udvikling af projektet. Dette ved at skrive kommentarer, oplevelser, refleksioner mv. ned - og opfordre kollegaerne til at gøre det samme.
- At undersøge egen faggruppes oplevelse af samarbejdet med hospitalsklovnene, samt hvilken betydning det har for børnenes og deres forældres forløb i Skadestuen.
- At drøfte spørgeskemaerne fra børn, forældre, personale og hospitalsklovne med henblik på eventuelle ændringer eller tiltag i projektet.

Gennem projektet har hospitalsklovnene Petunia og Prinsesse Plaster været i Skadestuen. Projektleder Anette Lybech Andersen har så vidt muligt været på arbejde de dage, hvor hospitalsklovnene var i Skadestuen.

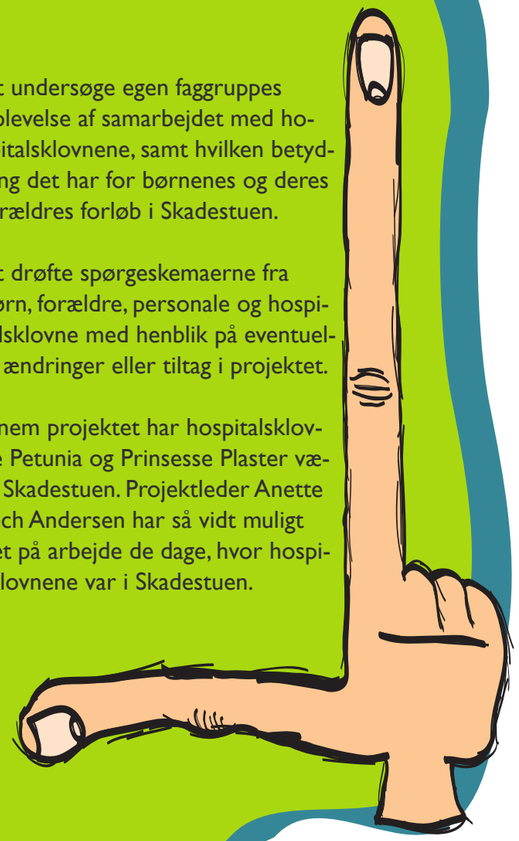

5 METODE OG MATERIALE

Undersøgelsen opdeles i et pilotprojekt og et hovedprojekt, således erfaringer fra pilotprojektet kan anvendes i hovedprojektet. Perioderne for de to projekter fremgår af skemaet nedenfor.

UNDERSØGELSES-DESIGN

Undersøgelsen er designet som en spørgeskemaundersøgelse. I spørgeskemaerne anvendes primært den kvantitative metode ved at stille lukkede spørgsmål, med forhåndsdefinerede svarmuligheder til hvert spørgsmål. Der er således en høj grad af strukturering, da både spørgsmål og svarmuligheder er fastlagt på forhånd. Dette formodes at give en større svarensartethed og dermed gøre det nemmere at bearbejde resultaterne. For at give svarpersonerne mulighed for at komme med uddybende svar, vil der i spørgeskemaerne også være mulighed for at svare på åbne spørgsmål og skrive eventuelle kommentarer.

Spørgsmål og svar er formuleret ud fra de retningslinjer, der anbefales af Launsø og Rieper (2006), Olsen (2005) og Boolsen (2008). I forhold til hvad der spørges om, er der hentet inspiration fra undersøgelsen, der er beskrevet i artiklen: Clown Doctors as a Treatment for Preoperative Anxiety in Children: A Randomized, Prospective Study (Vagnoli, 2005).

I såvel pilotprojektet som hovedprojektet har alle børn og deres forældre mulighed for at besvare et spørgeskema, både de dage hvor der er hospitalsklovne og de dage hvor der ikke er hospitalsklovne i Skadestuen. Spørgeskemaet omhandler deres oplevelse af forløbet, hvor spørgsmålene er struktureret i forhold til skadestueforløbet.
Dvs. der spørges til hvordan barnet havde det ved ankomst til Skadestuen, hvordan det var i venteværelset hos lægen og sygeplejersken samt hvordan barnet havde det da det skulle hjem.

Endvidere spørges der til barnets møde med hospitalsklovnene. Besvarelserne fra såvel børn som har mødt hospitalsklovnene, som børn der ikke har mødt hospitalsklovnene, gør det muligt at se hvorvidt hospitalsklovnene gør en forskel og hvordan. Personale (læger, sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter, sekretærer, serviceassistenter og radiografer) som har deltaget i behandlingen af børn og samarbejdet med hospitalsklovnene vil ligeledes have mulighed for at besvare et spørgeskema. Spørgeskemaet til personalet omhandler deres oplevelser af samarbejdet med hospitalsklovnene omkring børnene, og hvilken betydning de vurderer det har for børnene, forældre og personalet. Endvidere vil hospitalsklovnene blive spurgt om deres oplevelse og vurdering af forløbene i Skadestuen. Spørgeskemaet til børn og forældre samt personalet fremgår af de følgende sider.

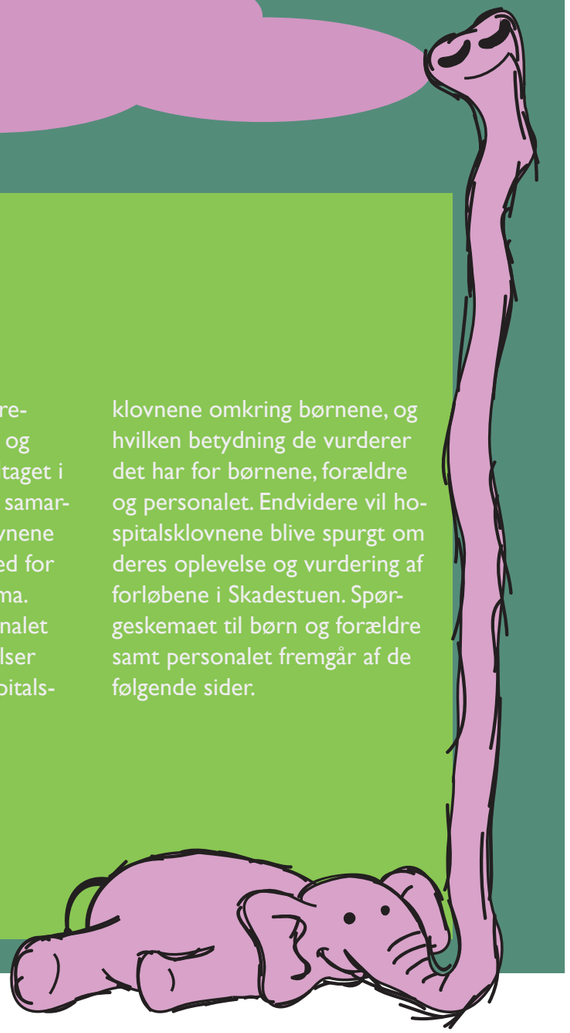

SPØRGESKEMAER

HOSPITALSKLOVNEN I SKADESTUEN
SPØRGESKEMA TIL BØRN OG FORÆLDRE

1) Er du? Pige Dreng

2)Hvor gammel er du? År

_____
_____

3)Hvordan havde du det da du kom ind i skadestuen?

Vildt godt Godt Ikke så godt Dårligt

3a) evt. kommentarer

_____

4)Hvordan var det for dig da du sad i venteværelset?

Vildt godt Godt Ikke så godt Dårligt

4a) evt. kommentarer

_____

5)Hvordan var det for dig da du kom ind til lægen og sygeplejersken?

Vildt godt Godt Ikke så godt Dårligt

5a)evt. kommentarer

_____

6)Hvis du fik taget et røntgenbillede, hvordan var det så for dig?

Vildt godt Godt Ikke så godt Dårligt

Har ikke fået, taget røntgenbillede

6a)Hvorfor var det vildt godt, godt, ikke så godt eller dårligt

_____
_____

7)Hvis du har mødt hospitalsklovnen, hvordan var det så for dig?

Vildt godt Godt Ikke så godt Dårligt

Har ikke mødt hospitalsklovnen

7a) Hvorfor var det vildt godt, godt, ikke så godt eller dårligt

_____

8)Hvordan var det for jer som forældre?

Vildt godt Godt Ikke så godt Dårligt

Har ikke mødt hospitalsklovnen

8a) Hvorfor var det vildt godt, godt, ikke så godt eller dårligt

_____

9) Hvor I skadestuen mødte I hospitalsklovnen?

På gangen I venteværelset Hos lægen/ sygeplejersken I røntgen

9a)Var det et godt sted for jer?

_____
_____

10)Nu hvor du skal hjem, hvordan har du det så?

Vildt godt Godt Ikke så godt Dårligt

11) Andet

_____
_____

Spørgsmål til personalet:

Hvilken faggruppe tilhører du:
Sygeplejerske □
Læge □
Radiograf □
Sekretær □
Serviceassistent □
Social og Sundhedsass. □

Oplever du, at hospitalsklovnenes tilstedeværelse under behandlingen af barnet, har været positiv?
I meget høj grad □
I høj grad □
I nogen grad □
I ringe grad □

Har hospitalsklovnenes tilstedeværelse haft betydning for:
Barnet:
Ja □
Nej □
Ved ikke □

Forældrene:
Ja □
Nej □
Ved ikke □

Personalet:
Ja □
Nej □
Ved ikke □

Eventuelle uddybende kommentarer:

_____
_____
_____
_____
_____
_____

Oplever du, at samarbejdet med hospitalsklovnene omkring barnet har fungeret godt?
I meget høj grad □
I høj grad □
I nogen grad □
I ringe grad □

Oplever du, at hospitalsklovnene er forstyrrende for de opgaver du skal varetage?
I meget høj grad □
I høj grad □
I nogen grad □
I ringe grad □

Mener du, at hospitalsklovnene skal være i skadestuen permanent?
Ja □
Nej □
Ved ikke □

Hvordan oplever og vurderer du, at forløbet for barnet og dets forældre har været?

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

INKLUSIONS- OG EKSKLUSIONSKRITERIER

Inklusionskriterier:
Alle børn der kommer til behandling i Skadestuen, i alderen 0 – 16 år.
Da der ofte er flere børn i Skadestuen på samme tid, er det hospitalsklovnene og personalet der i samarbejde finder frem til hvilke børn hospitalsklovnene kontakter og følger.

Eksklusionskriterier:
Det er ikke muligt på forhånd, at sige hvor mange børn der kan inkluderes i pilotprojektet og hovedprojektet, da børn i Skadestuen kommer akut. Hospitalsklovnene følger børnene de dage de er i Skadestuen, i de aftalte perioder.

ARBEJDSGANG

De dage hvor hospitalsklovnene kommer i Skadestuen, sættes en miniature hospitalsklovne dukke frem ved skranken i Skadestuen, således det er synligt for alle, at hospitalsklovnene er der.

Børn der er kommet til skade, henvender sig sammen med deres forældre eller andre der følger dem, ved skranken i Skadestuen. Teamlederen modtager det enkelte barn og indhenter oplysninger om barnet, skaden mv. På baggrund heraf triageres barnet til den videre behandling, og vil herefter oftest blive henvist til venteværelset i Skadestuen.
Da teamlederen har overblikket over patienterne og personalet i Skadestuen, vil hun i samarbejde med det øvrige personale og hospitalsklovnene vurdere, hvilke børn klovnene kan følge.
Under projektet fik børn og deres forældre mulighed for at besvare et spørgeskema. Der var et opslag i venteværelset, hvoraf det fremgik hvad formålet med undersøgelsen var og

hvad svarene ville blive brugt til. Spørgeskemaet var i papirudgave og lå i venteværelset.
Når barn og forældre havde udfyldt spørgeskemaet blev det afleveret ved skranken eller til en sygeplejerske. Spørgeskemaerne til personalet og hospitalsklovnene var også i papirudgave, de lå i de respektive personalestuer, hvor den enkelte tog et skema, udfyldte det og lagde det i en 'svarkasse'.

ETISKE OVERVEJELSER

Der blev inden projektets start indhentet tilladelse til gennemførelse af projektet hos såvel afdelingsledelsen som afsnitsledelsen. Personalet og hospitalsklovnene er underlagt tavshedspligt i deres arbejde. Børn, forældre, personale og hospitalsklovne besvarede spørgeskemaerne anonymt. Spørgeskemaerne til børn og forældre lå i venteværelset, hvor de kunne tage og udfylde et spørgeskema, såfremt de ønskede at udfylde og aflevere det. Det samme gjorde sig gældende for personalet, hvor spørgeskemaerne lå i personalestuerne.

Ultimo januar 2011 var der kontakt til Datatilsynet med henblik på hvorvidt projektet skulle anmeldes.
Her var beskeden, at projektet kun skulle anmeldes, så fremt der indgik personfølsomme og personhenførbare oplysninger.
Da hverken børn eller personale bliver spurgt om oplysninger, der siden kunne henføres til dem og de samtidig aflevere spørgeskemaerne anonymt, blev projektet ikke anmeldt til Datatilsynet.

ØKONOMI

Der blev ansøgt om økonomisk støtte hos forskellige foreninger og fonde. Uden denne støtte ville det ikke have været muligt at gennemføre projektet.

6. RESULTATER

I pilotprojektet og hovedprojektet afleverede i alt 80 børn og 38 personaler et spørgeskema.

Flowdiagram for besvarelserne og udgåede besvarelse fra børnene:
Årsagen til at 5 besvarelser udgik af hovedprojektet er, at besvarelserne ikke er fyldestgørende.

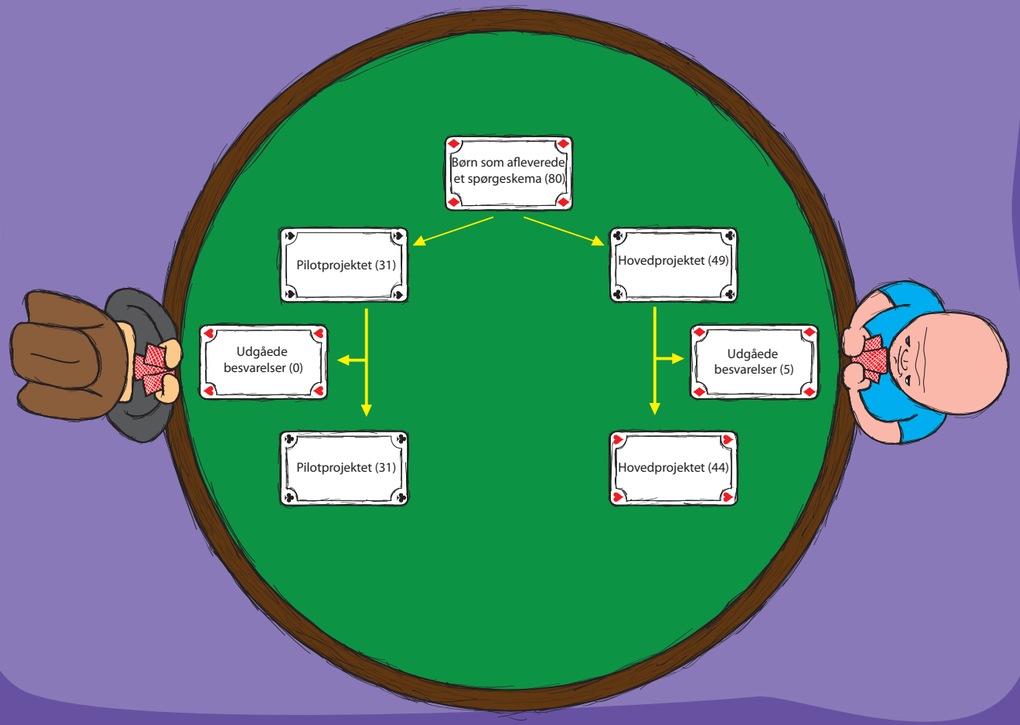

Flowdiagram for besvarelserne og udgåede besvarelse fra personale:

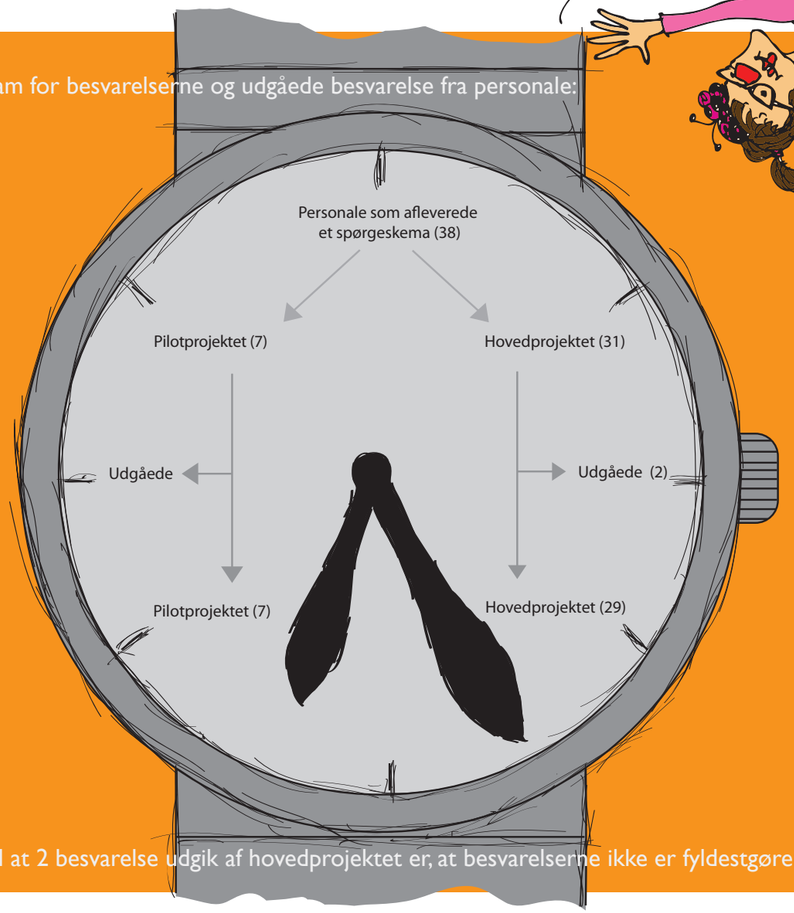

Årsagen til at 2 besvarelse udgik af hovedprojektet er, at besvarelserne ikke er fyldestgørende.

BESVARELSER FRA HOSPITALSKLOVNENE:

I begyndelsen af pilotprojektet blev hospitalsklovnene spurgt om deres oplevelse og vurdering af forløbene i Skadestuen qua et spørgeskema. Det viste sig hurtigt, at det ikke var muligt for hospitalsklovnene at udfylde spørgeskemaet. Når de var i Skadestuen, fulgte de kontinuerligt børn og deres forældre. Ved at udfylde et spørgeskema efter hver kontakt med et barn, blev deres fokus flyttet fra børnene. Derfor blev spørgeskemaet til hospitalsklovnene droppet i pilotprojektet. Hospitalsklovnene har i hovedprojektet i stedet skrevet fortællinger og tegnet tegninger der beskriver deres møde med børn, forældre og personale.

OPGØRELSE AF RESULTATER

Alle besvarelser fra børn og personale i såvel pilotprojektet som hovedprojektet er efterfølgende tastet ind i et Excelark. Svar på de åbne spørgsmål i prosatekst er skrevet i et Worddokument. For at sikre en ens indtastning er der udarbejdet en indtastningsmanual. Det er styregruppen der har indtastet resultaterne. Hospitalsklovnenes fortællinger og tegninger indgår i resultaterne i hovedprojektet.
Navnene i fortællingerne er fiktive. Resultaterne er opgjort i forhold til pilotprojektet og hovedprojektet. Der er en kort sammenfatning efter såvel pilotprojektet som hovedprojektet.

Pilotprojekt

Børn
Gennemsnitsalderen på børnene der har besvaret spørgeskema i pilotprojektet er: 7,2 år.
Der er i alt 31 besvarelser fra børn og deres forældre.

Børnenes oplevelse af, at møde hospitalsklovnene er:

Børnene oplever bl.a. at det er vildt godt med hospitalsklovnene fordi *'den ene klovn havde overskud til at spøge med mig, selv om de fulgtes med en anden lille pige', 'de var søde og sjove – og man glemte man var på sygehuset og havde ondt', 'de gav sig god tid' - og 'det havde været vildt godt, hvis de (hospitalsklovnene) ikke var kommet midt i smølferne'.*

Ligesom børnene udtrykker forældrene, at det er 'vildt godt' at møde hospitalsklovnen. De udtrykker bl.a. at *'god indlevelsesevne og kontakt til børnene blev bygget stille og roligt op', 'hun fik smil på læben og kunne grine. Situationen var pludselig ikke så utryg', 'vi blev taget i mod af klovnene. De gjorde det til en fin, afslappet start på besøget i Skadestuen. De kom også ind da der blev kigget på fingeren og det gjorde at situationen blev fin' - og 'stor ros til Prinsesse Plaster og Petunia. Frede sluttede af med at sige: "Håber vi snart skal på Skadestuen igen".*

Hvordan havde du (barnet) det, da du kom ind i Skadestuen?

Opgørelse af resultaterne er struktureret i forhold til barnets skadestueforløb, dvs. til hvordan barnet havde det ved ankomst til Skadestuen, hvordan det var i venteværelset, hos lægen og sygeplejersken samt hvordan barnet havde det, da det skulle hjem.

Hvordan var det for dig (barnet), da du sad i venteværelset?

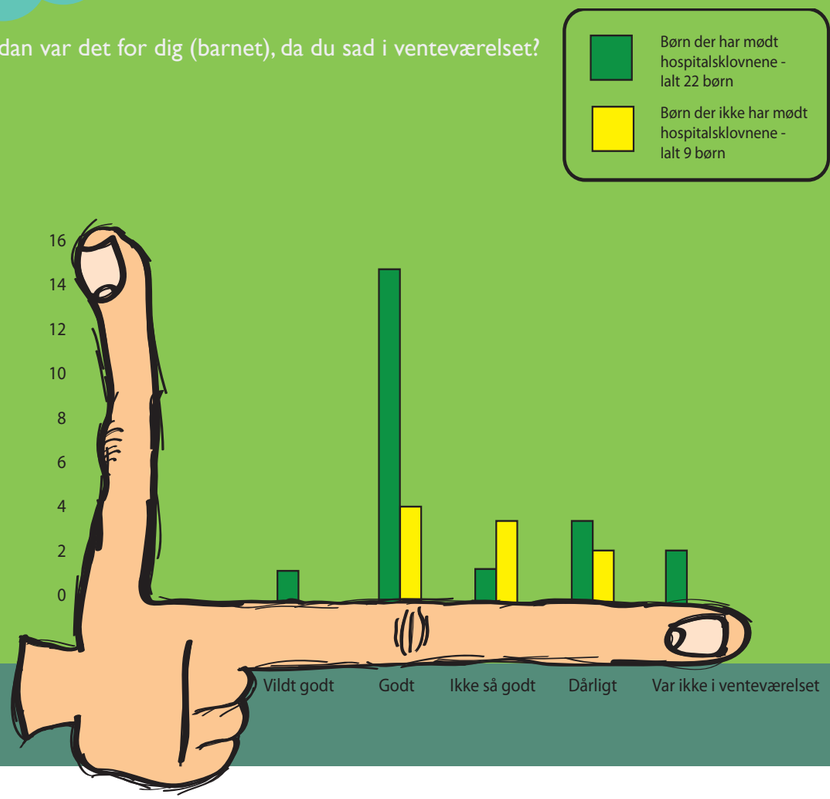

Hvordan var det for dig (barnet), da du kom ind til lægen og sygeplejersken?

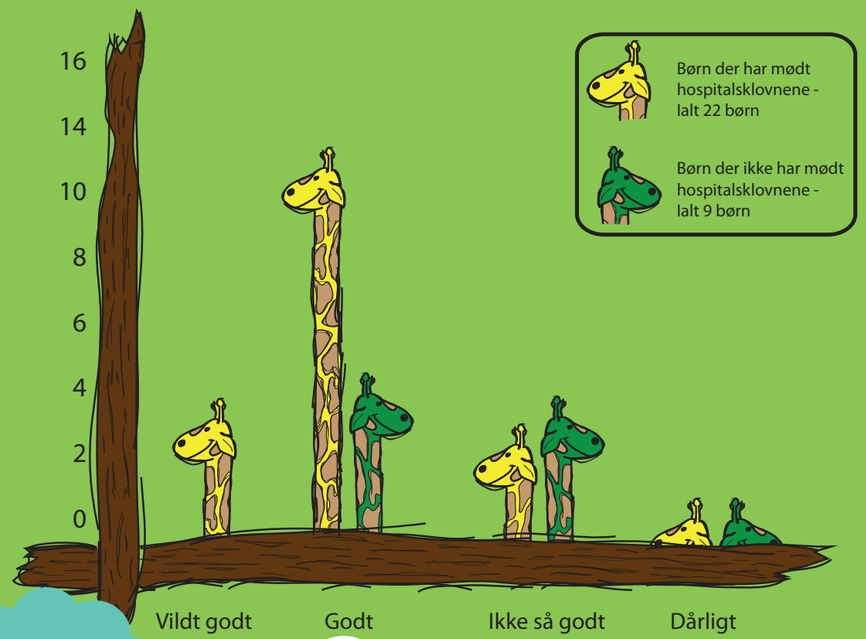

Nu hvor du (barnet) skal hjem, hvordan har du det så?

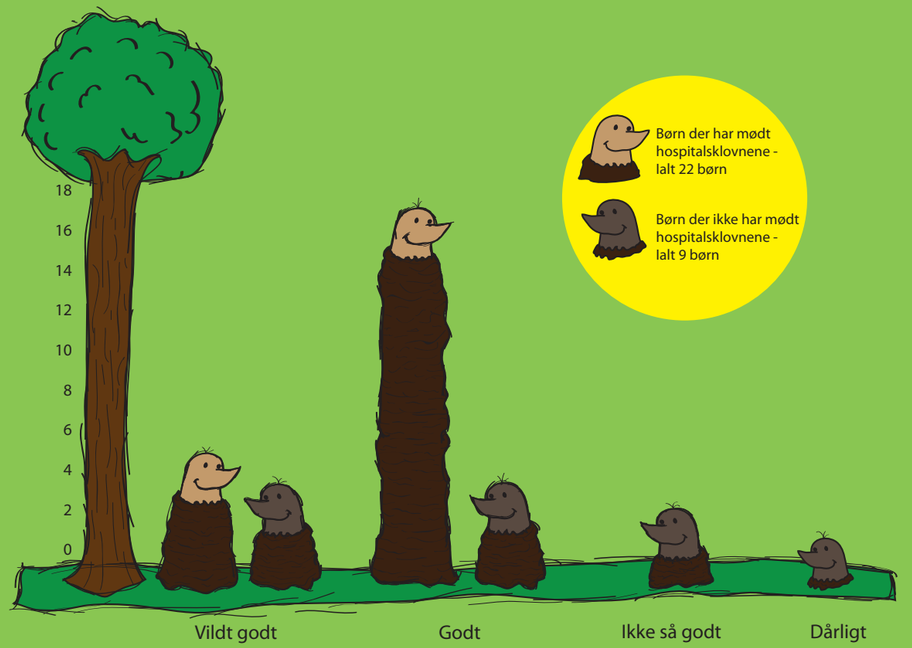

Personale

Der er i alt 7 besvarelser fra personalet.

Personalets oplevelse af, hvorvidt hospitalsklovnenes tilstedeværelse under behandlingen af barnet, har været positiv:

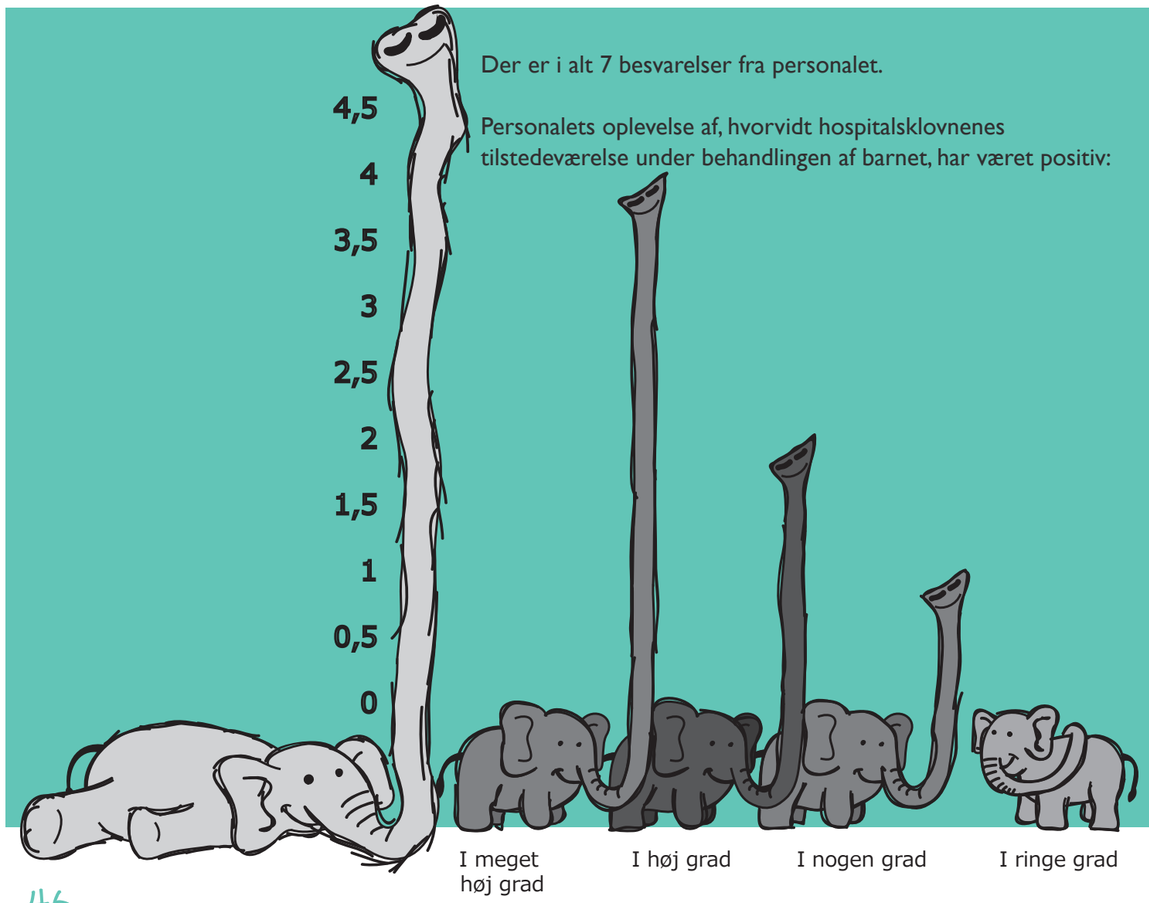

Personalets vurdering af, hvorvidt hospitalsklovnenes tilstedeværelse har betydning for barnet, forældre og personalet:

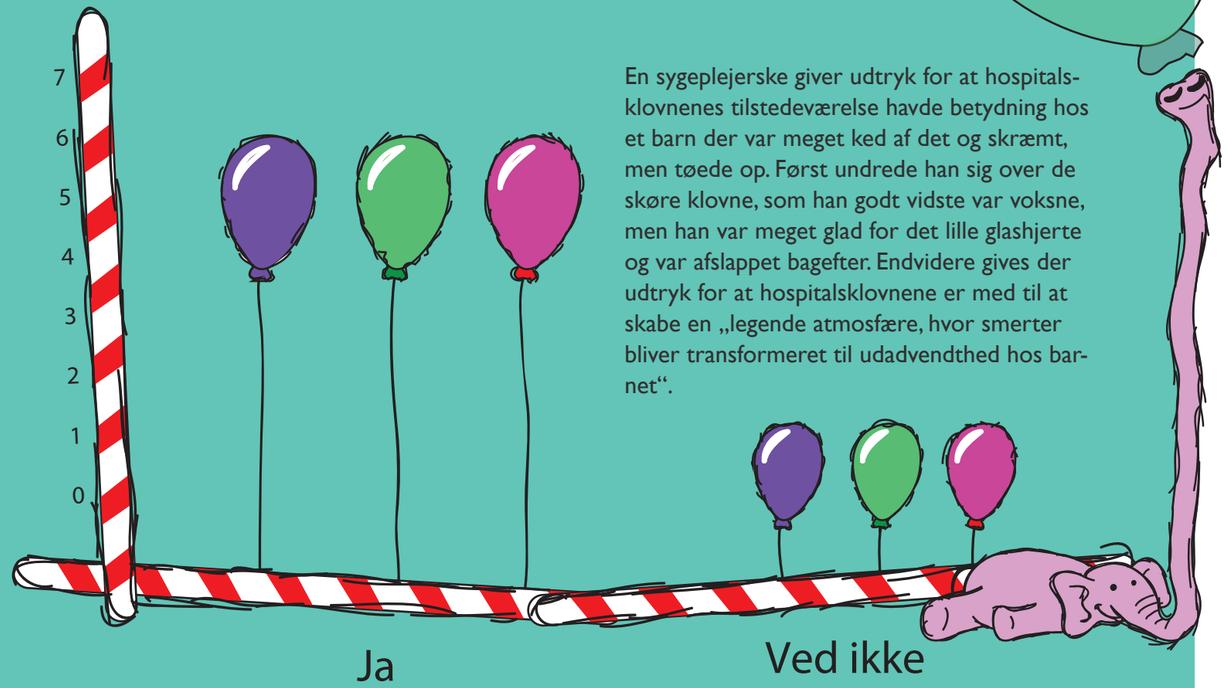

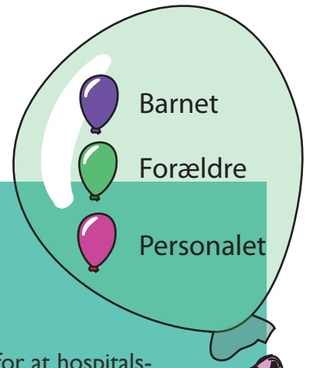

En sygeplejerske giver udtryk for at hospitalsklovnenes tilstedeværelse havde betydning hos et barn der var meget ked af det og skræmt, men tøede op. Først undrede han sig over de skøre klovne, som han godt vidste var voksne, men han var meget glad for det lille glashjerte og var afslappet bagefter. Endvidere gives der udtryk for at hospitalsklovnene er med til at skabe en „legende atmosfære, hvor smerter bliver transformeret til udadvendthed hos barnet".

Personalets oplevelse af, at samarbejdet med hospitalsklovnene omkring barnet har fungeret godt:

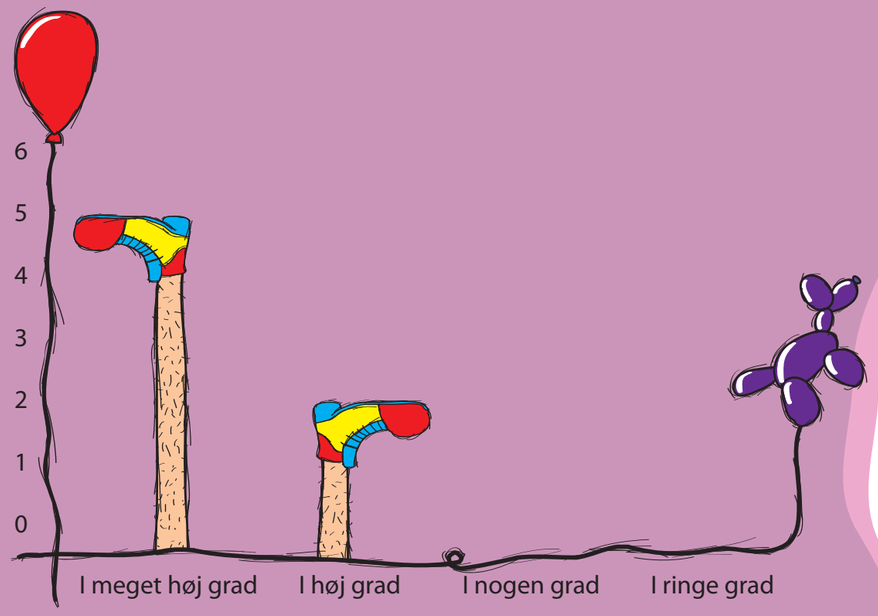

Personalets oplevelse af, om hospitalsklovnene er forstyrrende for de opgaver der varetages:

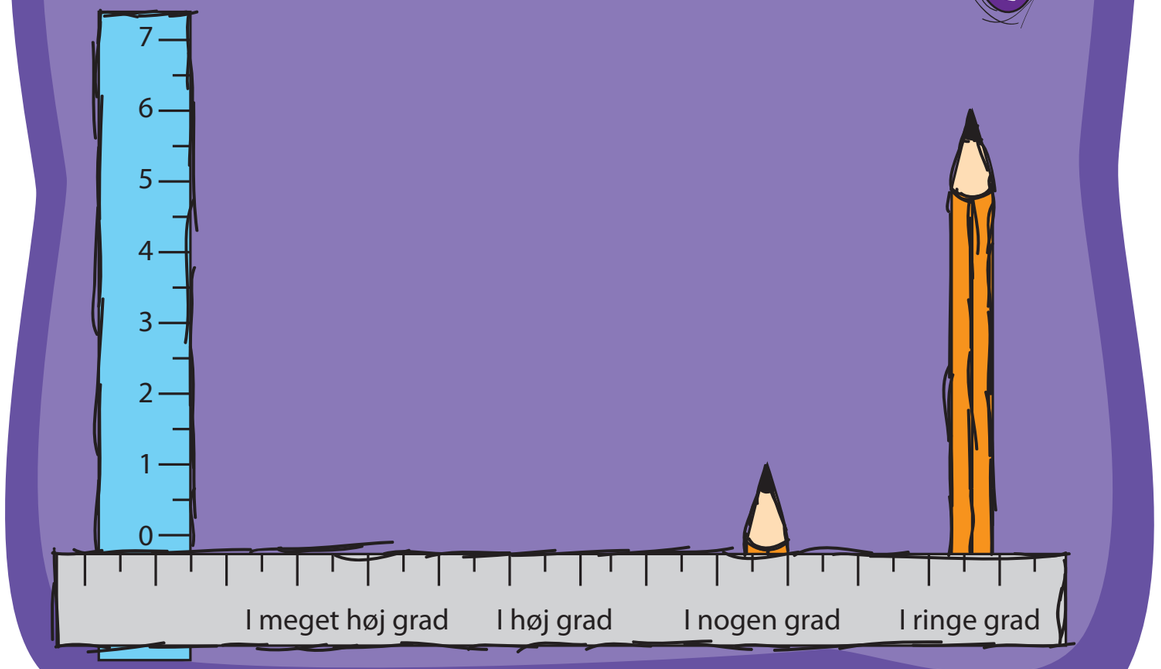

Personalets vurdering af, hvorvidt hospitalsklovnene skal være i Skadestuen permanent:

Personalet oplever i langt overvejende grad, at hospitalsklovnenes tilværelse under behandlingen af børnene, er positiv 'i meget høj grad' eller 'i høj grad'. 6 uf af 7 personaler vurderer at hospitalsklovnene har betydning for børn, forældre og personalet. Fx kan hospitalsklovnene skabe en '*legende atmosfære, hvor smerter bliver transformeret til udadvendthed hos barnet*'. Hospitalsklovnene opleves samtidig som *'rigtig god inspiration til kontakt'*.
Også når børnene skal overflyttes, har hospitalsklovnenes tilstedeværelse stor betydning,

'I forbindelse med overflytning til E1 har klovnene påvirket patienten i stor grad. Patienten gik herfra upåvirket (i overført betydning). Var smilende og glad'.

Samarbejdet mellem personale, børn, deres forældre og hospitalsklovnene beskrives som værende godt, samt at hospitalsklovnene tilstedeværelse i ringe grad er forstyrrende for de opgaver der skal varetages. 5 ud af 7 personaler vurderer, at hospitalsklovnene skal være permanent i Skadestuen.

SAMMENFATNING

I pilotundersøgelsen er det tydeligt, at venteværelset er et godt sted for børnene at møde hospitalsklovnene. Her kan hospitalsklovnene få skabt kontakt til det enkelte barn, og situationen kan allerede i venteværelset blive mere tryg. Endvidere har hospitalsklovnene mulighed for at vurdere, hvilke børn der ønsker og har mest behov for et 'følgeskab' gennem forløbet i Skadestuen. Børn og forældre der har mødt hospitalsklovnene oplever i langt overvejende grad det som værende 'vildt godt' eller 'godt'.

Hospitalsklovnene er bl.a. med til at flytte fokus fra barnets smerte og til at gøre forløbet i Skadestuen til en fin oplevelse.

De børn der har mødt hospitalsklovnene angiver alle, at de har det har det 'vildt godt' eller 'godt', når de skal hjem. Børn der ikke har mødt hospitalsklovnene, angiver også at de har det „vildt godt, „godt", „ikke så godt" eller „dårligt". Personalet angiver i overvejende grad, at det er positivt at hospitalsklovnene er til stede i Skadestuen, og at dette har betydning for såvel børn, forældre som personale. Samarbejdet med hospitalsklovnene fungerer godt i 'meget høj grad' eller 'høj grad'. Hospitalsklovnenes tilstedeværelse er i ringe grad forstyrrende for de opgaver der skal varetages. 5 ud af 7 personaler vurderer, at hospitalsklovnene skal være permanent i Skadestuen.

Børn

Gennemsnitsalderen på børnene der har besvaret spørgeskema i hovedprojektet er: **7,3 år.** Der er i alt 44 besvarelser fra børn og deres forældre.

Børnenes oplevelse af, at møde hospitalsklovnene er:

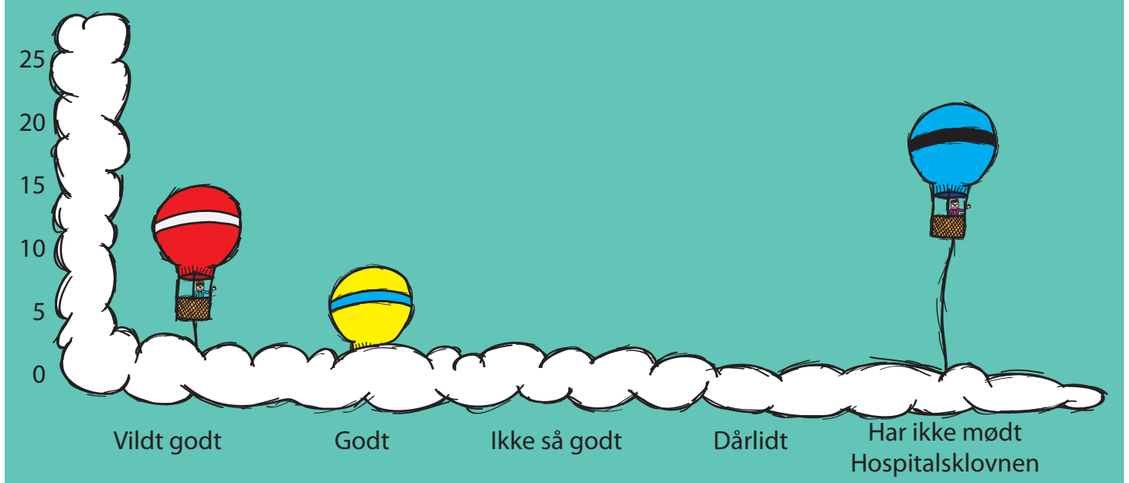

Børnene oplever det er 'vildt godt' eller 'godt' at møde hospitalsklovnene og børnene giver i overvejende grad udtryk for, at de er sjove og underholdende. Et enkelt barn giver udtryk for, at *'de var så 'åndssvage' og jeg kedede mig'*. Hospitalsklovnene hjælper børnene med at flytte fokus fx *'de tog opmærksomheden væk fra det der var sket', 'de fik mig til at tænke på noget andet' og 'de var gode til at distrahere i forhold til smerter'*. Forældrene oplever ligesom børnene det er 'vildt godt' eller 'godt' at møde hospitalsklovnene.
De udtrykker bl.a. *'de (hospitalsklovnene) var virkelig søde og dygtige. De respekterede hendes grænser, nærmede sig ligeså stille og fik hende til at glemme smerterne for en stund, tak'. 'Mit barn blev rolig og legede med klovnen'*. Og *'det var godt fordi (hospitalsklovnene) hjalp min søn en smule med at glemme smerten'*. Forældrene udtrykker også at hospitalsklovnene har betydning for ventetiden, fx *'de fik mit barn til at grine og tiden til at gå', 'et dejligt break i den lange ventetid', 'vi havde ventet 1 time, så de (hospitalsklovnene) kom og redede os'* og *'vildt godt fordi vi skulle vente i 1 time og børnene kedede sig inden klovnene kom'*.

Børnene møder hospitalsklovnene forskellige steder i Skadestuen:

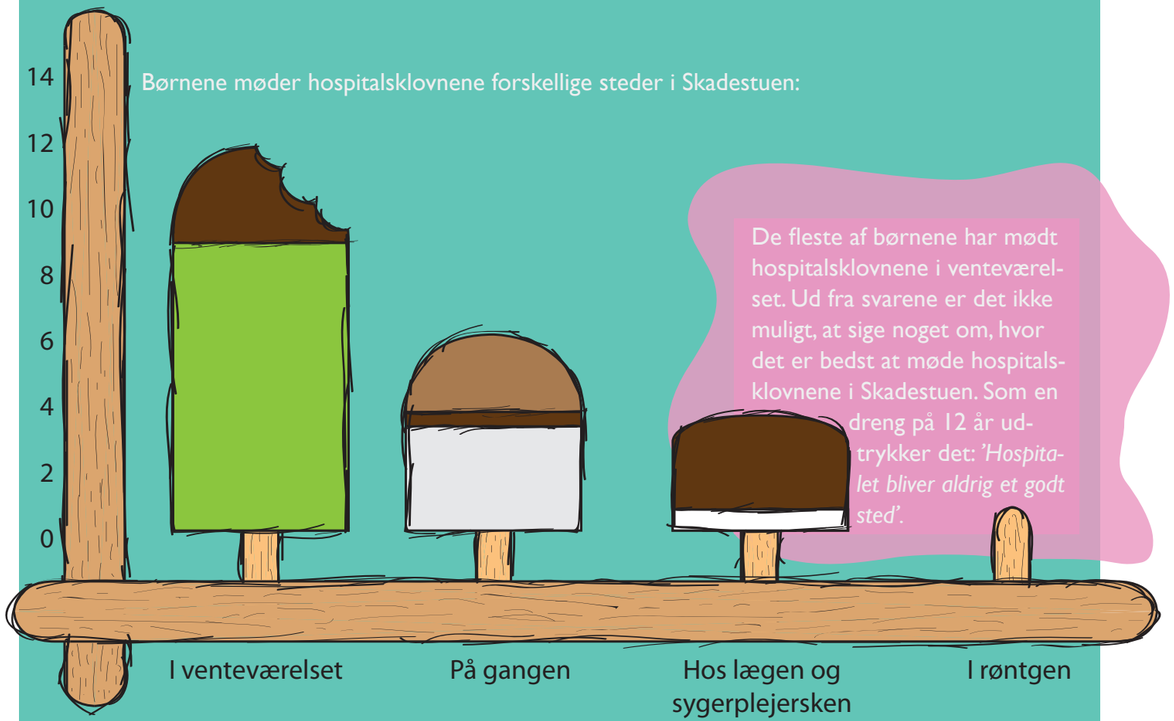

De fleste af børnene har mødt hospitalsklovnene i venteværelset. Ud fra svarene er det ikke muligt, at sige noget om, hvor det er bedst at møde hospitalsklovnene i Skadestuen. Som en dreng på 12 år udtrykker det: *'Hospitalet bliver aldrig et godt sted'*.

Hvordan havde du (barnet) det, da du kom ind i Skadestuen?

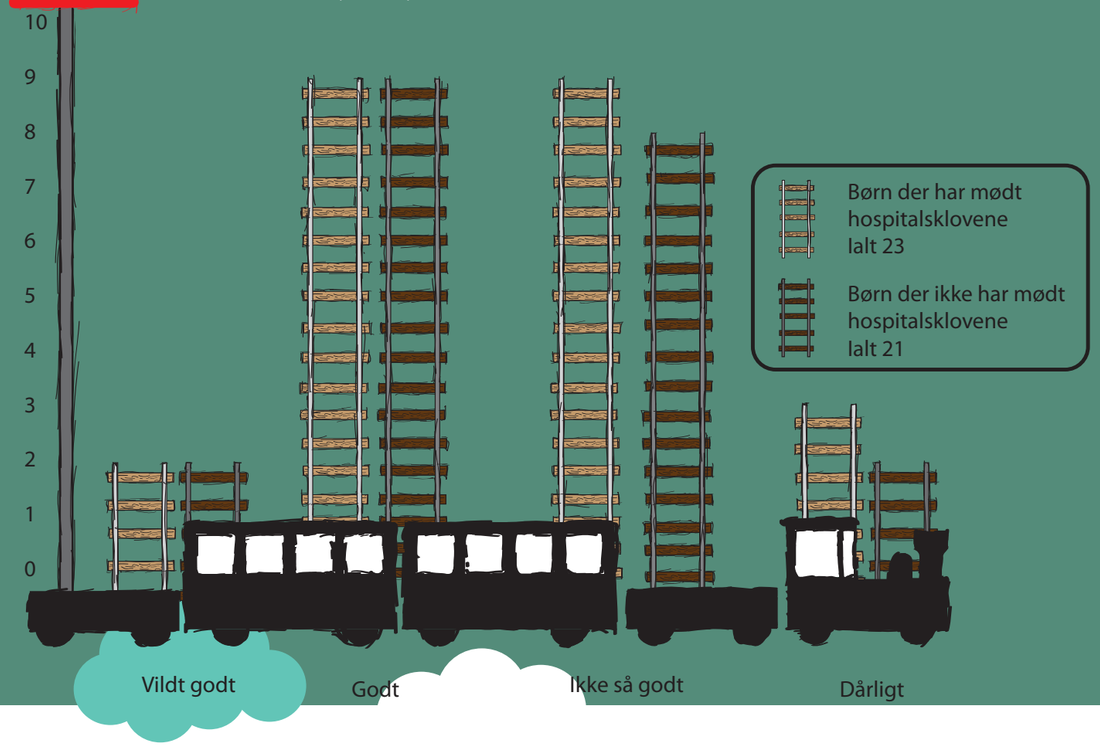

Hvordan var det for dig (barnet), da du sad i venteværelset?

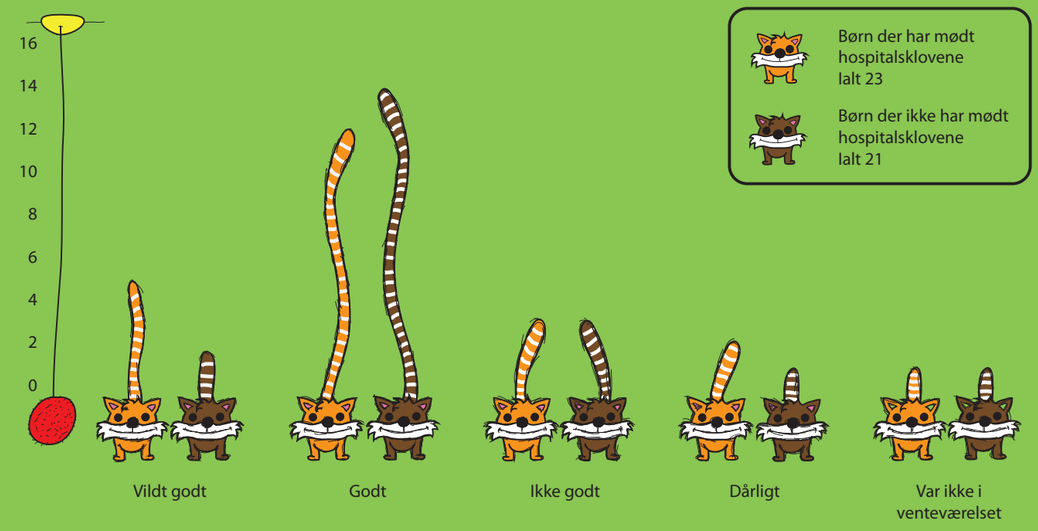

Hvordan var det for dig (barnet), da du kom ind til lægen og sygeplejersken?

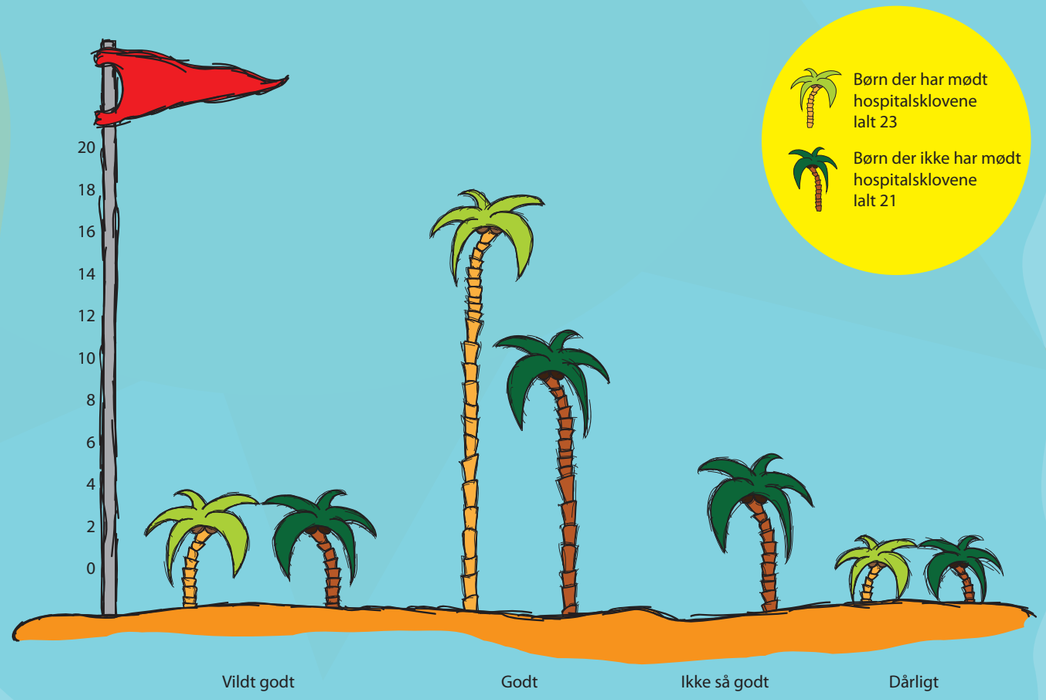

Nu hvor du (barnet) skal hjem, hvordan har du det så?

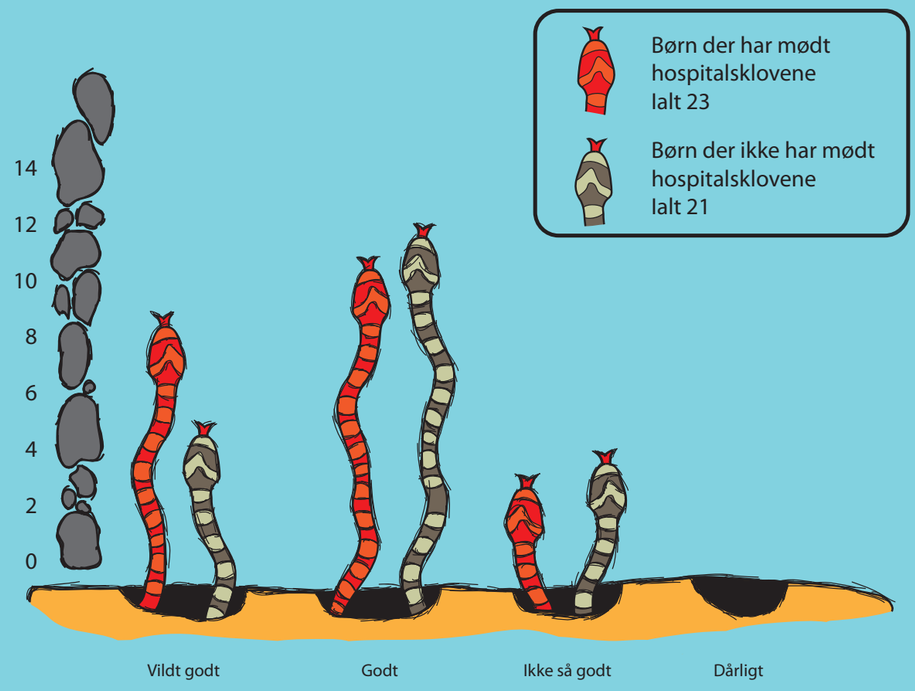

PERSONALE

Der er i alt 29 besvarelser fra personalet.

Personalets oplevelse af, hvorvidt hospitalsklovnenes tilstedeværelse under behandlingen af barnet, har været positiv:

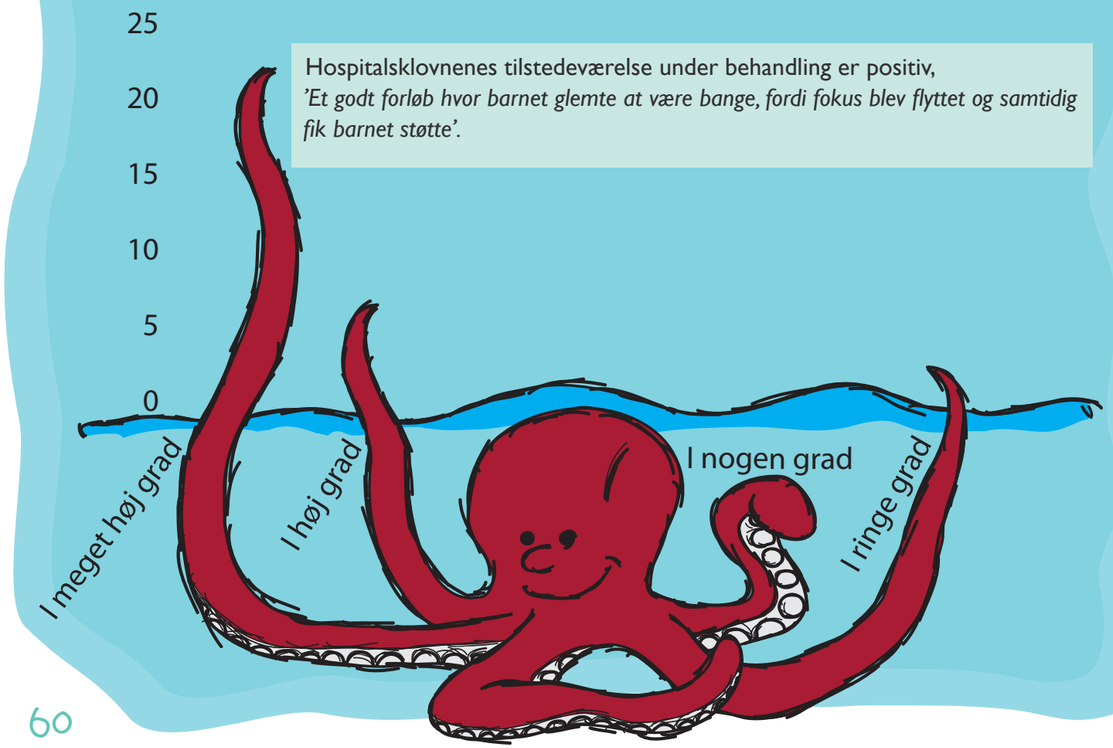

Hospitalsklovnenes tilstedeværelse under behandling er positiv,
'Et godt forløb hvor barnet glemte at være bange, fordi fokus blev flyttet og samtidig fik barnet støtte'.

Personalets vurdering af, hvorvidt hospitalsklovnenes tilstedeværelse har betydning for barnet, forældre og personalet:

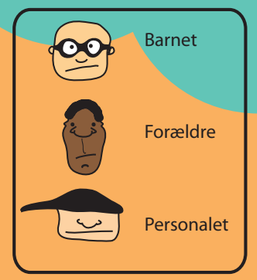

Personalet vurderer at hospitalsklovnenes tilstedeværelse har betydning for både børn, forældre og personalet. Fx *'et barn med brækket arm som ikke ville have smertestillende pamol. Efter klovnene havde snakket med barnet faldt både barn og moderen til ro og barnet fik sin medicin', 'fantastisk på et lille bange barn' og 'var teamleder og de (hospitalsklovnene) var med til at modtage børn, når jeg var færdig. Fik hurtigt gjort børnene trygge, underholdte i venteværelset og gik med på stue 7 til behandling. Jeg så glade børn og voksne'.*

Hospitalsklovnene er *'rigtig gode til at holde barnets interesse og dermed distrahere lidt fra undersøgelsen. Hvis selve undersøgelsen er lidt ubehagelig for barnet bliver de hurtigt glade og trygge igen når det er overstået og klovnene får dem til at grine og sikre en god oplevelse'. 'Der er en anden ro på Skadestuen, når der er travlt og klovnene er her'.*

Opgaverne kan tage længere tid, når hospitalsklovnene er med på stuen, *'det er første gang jeg arbejder med klovnen på stuen. Der gik meget lang tid inden barnet og klovnen kom i kontakt med hinanden. Jeg ville (uden klovn) have været færdig på den ½ tid. Petunia er formidabel'.* Der er personale og børn som er forbeholdne overfor hospitalsklovnen. Fx *'jeg kan se at klovnene har sin endog meget store berettigelse. Personligt "stritter" jeg på klovne og vil således helst undgå personlig kontakt med dem. Ville dog aldrig "stemme" en klovn ud'.* Og et andet personale beskriver, *'jeg har oplevet et par gange: Mindre børn kan "synes" lidt beklemte – måske for overvældende bekendtskab med klovnene'.*

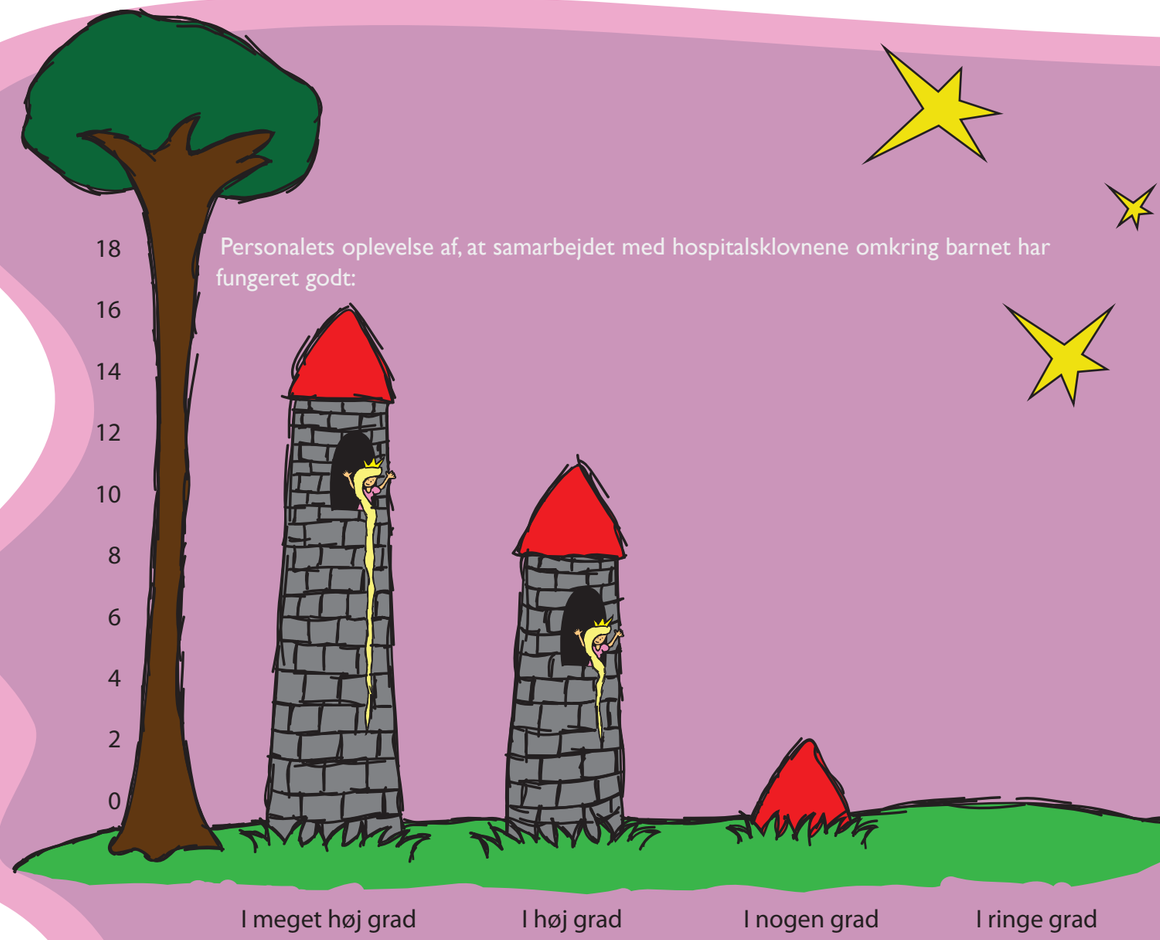

Personalets oplevelse af, at samarbejdet med hospitalsklovnene omkring barnet har fungeret godt:

Personalets oplevelse af, om hospitalsklovnene er forstyrrende for de opgaver der varetages:

'Oftest fungerer samarbejdet godt, ('i 'meget høj grad' eller 'i høj grad'), men det kan være lidt forstyrrende hvis hospitalsklovnene er ude ved skranken og man har meget travlt med mange patienter og telefon. På stuerne eller i venteværelset synes jeg det er meget fint'. Samarbejdet fungerer generelt godt: 'Børnene bliver ofte glade børn, hospitalsklovnene er gode til at nærme sig børnene langsomt'. 'Rigtig godt forløb, hvor barn der skal indlægges ender med at gå grinende på afdelingen med klovneoptog. Både mor, barn og personale var meget glade og klovnene var på stuen i næsten en ½ time'.

Personalets vurdering af, hvorvidt hospitalsklovnene skal være i Skadestuen permanent:

26 ud af 29 personaler vurderer, at hospitalsklovnen skal være permanent i Skadestuen. De oplever, at *'hospitalsklovnenes tilstedeværelse løfter stemningen generelt. Voksne patienter virker også til at blive i bedre humør når klovnene er her'*. Og hospitalsklovnene har en *'rigtig god stemning på patient forløbet'*.

Hospitalsklovne

Hospitalsklovnene har gennem hovedprojektet evalueret deres skadestuebesøg. Evalueringerne er dels fortællinger, dels tegninger som fremgår af dette afsnit.

VORES FØRSTE BESØG EFTER SOMMERFERIEN.

Dejligt at komme tilbage, og mærke at vi er ventet. Ingen børn i starten. Vi fylder et rullebord med kaffe/saftevand/kage, og ruller ud til patienterne i venteværelset. Det vækker glæde og bliver modtaget rigtig godt.

Det har stor betydning, at personalet henvender sig til os og beder om vores hjælp. Det er vigtigt at personalet føler at de kan være trygge ved os, at vi forstår og fornemmer når vi skal være/ikke være.

Vi har kage med – fejrer at vi har fået 100.000 kr. af Helsefonden til Projektet. Der bliver ønsket tillykke af flere personaler…! Vi sætter os i kaffestuen og snakker. Personalet må gerne kende os som "normale" mennesker.

Der kommer børn. Fin kontakt i venteværelset. Særlig en lille dreng på 3 år med hul i hovedet, glemmer sin skade og drøner rundt med Prinsesse Plaster.

En 9-årig pige er bekymret for sin far, og vil gerne se ham, men faderen er for dårlig. Der skabes en rigtig god kontakt til klovnene, og pigen laver selv en ballonblomst som hun vil give til sin far. Hun får en lykkesten der skal give hendes far held og lykke. Hun tager rigtig godt imod, og føler sig set.

Et besøg på en stue. En 6-årig dreng med flækket overlæbe. Besøget bliver for meget - for meget "støj" og halløj. Han ønsker os ikke på stuen. Vi går igen. Tydeligt at sygeplejersken heller ikke bryder sig om os på stuen.

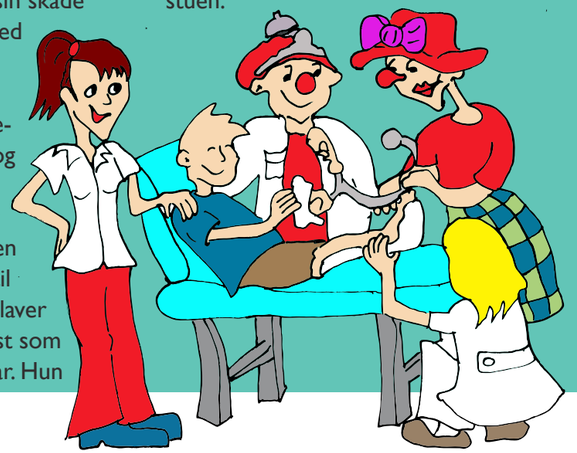

BRANDSÅR OG BALLONMUS

Abir på 3 år, kommer med brandsår han har fået for et par dage siden. Han har nu fået feber, og der er muligvis gået infektion i sårene.

Sårene skal renses og smøres, men Abir er bange og ked af det. Han sidder alene og meget skeptisk på briksen, og er temmelig udtryksløs. Da vi kommer ind på stuen, bliver han dog lidt interesseret. Særlig når vi laver rigtig lagkagekomik, med at falde på halen og være fuldstændig fjollede. Han bliver især interesseret i en ballonmus, der kan springe rundt fra mor til morfar, og fra morfar til mormor.

Det er tid for sygeplejersken at skifte såret, og hun gør det faktisk uden at drengen oplever det som et overgreb. Til sidst får han en guld medalje for sit store mod!

PRUKI TURU

En dreng på 1 år har fået en flænge i panden. Såret skal vaskes og limes. Familien er engelsk talende, og drengen forstår ikke dansk. Han er skræmt og bange for, hvad der skal ske…

Prinsessen og Petunia laver en springmus, som snakker "Pruki Turu" (volapyk). Drengen bliver optaget af fjollesproget, og såret bliver renset uden den mindste dramatik. Alle er glade (☻:

SÆBEBOBELKLASK

Anna på 3 år er væltet på den røde cykel i børnehaven. Har fået en skramme ved munden, som bløder. Da vi kommer ind i venteværelset, siger hun "ud"! Hun er bange og træt. Vil bare sidde tæt ved far.

Vi prøver igen, forsigtigt, puster sæbebobler……vi klasker sæbebobler med en fluesmækker, og pigen bliver interesseret. Hun vil også have en fluesmækker til at klaske med. Så klasker vi på livet løs, pigen får liv i øjnene, vil gerne fortælle hvad hun hedder, og hvor gammel hun er, og at hun væltede på sin røde cykel…Vi er venner!

Vi følger med på behandlerstuen hvor pigen bliver undersøgt og såret vasket uden problemer. Hun går glad derfra med en ballonblomst.

TESELSKAB I VENTEVÆRELSET

Amalie på 10 år sidder i venteværelset med sin mor. Amalie kan ikke bevæge sine fingre på ve. hånd, har vrikket fingrene om på legepladsen. Hun har ventet et stykke tid og er efterhånden lidt utålmodig.
Da Prinsessen og Petunia kommer ind i venteværelset, lyser Amalie op, og vil helt klart gerne lege med. Klovnene dækker op til theselskab i venteværelset, Petunias tørklæde bliver til en dug, og Prinsessen finder små kopper frem. Der kommer endda også julepynt på bordet, og alt bliver så smukt!

Mor griner hele tiden, vi skåler og siger tillykke med julen! Amalie bliver en fin dame, og lever sig helt ind i legen. Hun bliver også julepyntet…og tiden går! Mor siger flere gange undervejs, at det var den sjoveste ventetid de nogensinde har haft (●:

PÅ JULE-VISIT I VASKERIET

Når hospitalsklovnen bevæger sig ud af børneafdelingen og rundt på sygehusområdet, bliver folk overraskede, og der opstår ofte små magiske møder…

Denne dag lige før jul, valgte vi at gå på turné på nogle afdelinger der aldrig før har haft klovnebesøg. Prinsesse Plaster havde taget sin sav med, og jeg min harmonika, og i omklædningsrummet øvede vi for første gang nogensinde "…skillemadinkadinka du…"Første stop var i vaskeriet, hvor der var travlhed pga. den forestående juleferie. Vi bevægede os mellem rullebånd og tøjvogne, midt imellem flyvende uniformer og sengetøj.

Gående, spillede vi forskellige julesange, og trods travlheden, standsede de ansatte i vaskeriet op, smilede, og enkelte tog et par dansetrin til musikken… Resten af den dag, var vaskeriet ikke det samme…

SIKKE EN SEKRETÆR

Der er ingen børn i dag, så vi går i venteværelset.

En kvinde har lige tabt en kop kakao ud over hele gulvet, og ser lidt opgivende ud… "Ingen problem", sige Prinsessen "Vi er professional", og vi henter rengøringsvognen. Gulvet bliver rengjort efter alle kunstens regler, Prinsessen fylder sin mund med vand og spytter små springvand ud over det beskidte gulv, mens Petunia skrubber løs med moppen. Kvinden og hendes mand morer sig højlydt. Da gulvet er skinnende rent, stiller Prinsessen og Petunia sig i kø ved skranken til ambulatoriet.Sekretæren rejser sig et øjeblik for at hente noget, og Prinsessen springer resolut om bag ved skranken og sætter sig på sekretærens plads. Petunia følger med som "sekretærens" sekretær.

Prinsessen styrer køen på cirkusdansk, stempler papirer, får patienternes underskrift med vores mega store blyant, klipser papir sammen, og opfører sig meget autoritært. Deler folk op i forskellige rækker……
Venteværelset har forvandlet sig fra at være et tavst og afventende rum, til en grinende forsamling af ventende mennesker, der nu henvender sig og smiler til hinanden.

Jeg håber vi stadig er venner med sekretæren…

GLASKUGLER

Vi møder "Ellen" ved skranken. Ellen er en lille rødhåret pige, måske 5 år gammel, som sammen med sin mor, venter på at blive registreret af den flinke sygeplejerske i Skadestuen.

Ellen har røde, lidt blussende kinder, og man kan se at hun har grædt. Hun har en fin prinsesse krone på håret, lyserødt strutskørt og sølvfarvede støvler.Vi spørger hende om hun er en ægte prinsesse… hun bliver lidt genert. Sygeplejersken spørger hvor stor kuglen var, og Ellen viser med fingrene hvor stor glaskuglen var og tilføjer at den var blå.

"Åh hvad " siger vi, "har du virkelig slugt en ægte glaskugle… wow, en ægte prinsesse sluger en ægte glaskugle!" Pigen smiler, og bliver optaget af Prinsesse Messi, der kan køre på sine sko, hen ad gangen. Pigen synes godt om sine nye klovnevenner, og da hun bliver kaldt ind på undersøgelsesstuen, må vi gerne følge med. Petunia er stolt over at have mødt en prinsesse der har slugt en ægte glaskugle, og giver Ellen en glaskugle-sluger-medalje, som hun meget gerne vil have om halsen. Prinsesse Messi laver en ballonhund der faktisk tilfældigvis også har slugt en glaskugle. Ellen griner og bemærker at kuglen er rullet hen til hundens numse. Så snakker vi om, at når Ellens kugle er kommet hele vejen ned gennem hendes mave og ned til endestationen, så vil det sige "kling" når den dumper ned i toilettet, og så må de huske at fejre det med en "spis-din-livret-fest". Ellen skal i røntgenafdelingen og have taget rynkebillede…En sygeplejerske kommer ind, og spørger om vi vil kigge ind på stuen ved siden af, hvor der er en meget ked af det 5-årig dreng, der også har slugt en glaskugle…hvor sært! Vi kommer ind, og fortæller ham, at det bare er for skørt,

men ved siden af er der en pige der ligesom ham også har slugt en glaskugle der var blå…"Ja, I lyver", siger han skeptisk." Vi siger til ham at det er den ægteste og sandeste sandhed, og at vi nu vil hente pigen som kan fortælle at det er sandt. Vi henter Ellen ind på stuen, og hun fortæller ivrigt sin historie til drengen som hedder Jens, og som nu smiler - omend modvilligt.

Han er svær at "tø op". Har hænderne over kors, og svarer i enstavelsesord på vores spørgsmål. Jeg kommer i tvivl om han ønsker os på stuen…Prinsesse Messi puster en fodbold-ballon op – hun elsker jo fodbold. Jens vågner lidt op, siger at han også har gået til fodbold engang, han var målmand, men nu går han ikke til noget. Han har trukket armene op i sine ærmer, så man ikke kan se hænderne. Prinsesse Messi spørger "Har du ingen hænder?" Jens overgiver sig, og griner lidt, men bliver hurtigt alvorlig igen. Ballonfodbolden bliver kastet i luften, Messi dribler, far rammer bolden med hovedet, Petunia laver en vild redning, Messi rammer bolden med sin venstre fod, far dribler, Petunia laver saksespark og bolden lander ved Jens……som……gir' den et ordentligt slag med sin højre hånd. Kampen er i gang! Det bliver vildere og vildere, og Jens som engang var generet og måske også bange, griner og snakker løs. Han er go' til det her. Han scorer mål på døren bag Prinsesse Messi og Petunia, 1-0, 2-0, 3-0, 4-0……det går skidt for Prinsesse Messi og Petunia, men godt for Jens, som er helt væk i legen.

Lægen kommer ind på stuen for at undersøge Jens, som bliver i sit gode humør, og lader sig undersøge uden problemer. Kort efter går både Jens og Ellen glade hjem, med besked om at de skal spise bananer indtil kuglen en dag triller ud… Mor takker en sygeplejerske, og siger at skadestuebesøget var en meget positiv oplevelse, som Ellen sent vil glemme.

PRINSESSE MESSI OG KLAPPEN

Ugen før møder jeg en dreng på sengeafdelingen. Drengens syn har taget skade, og han bærer klap for det ene øje. Ved mit besøg fortæller han at han har spillet fodbold, hans liv er fodbold, og han håber meget at blive i stand til at spille igen, når han bliver rask. Jeg siger til ham at jeg gerne vil introducere min ven for ham, Prinsesse Messi, som er Barca-fan, og som også går meget op i foldbold. Han vil gerne møde Prinsesse Messi! Det bliver mandag, og vi går over på sengeafdelingen for at besøge drengen. På vejen derover, møder vi ham i færd med at træne på trappen, sammen med fysioterapeuten, og hans mor. Det ser fantastisk ud, særligt eftersom han blot en uge forinden lå meget stille i sin seng.

Drengen lyser op da han ser Prinsessen. Og hun lyser også op, for drengen har i dagens anledning, iklædt sig Barcelona's holdfarver, rød og blå. De bliver begge glade for hinandens selskab, og der skal tages "familie-fotos". Prinsessen har selv en klap for øjet, og det særlige ved den er, at den er dekoreret med logoet for Barcelona… Derfor forærer hun klappen væk til drengen.

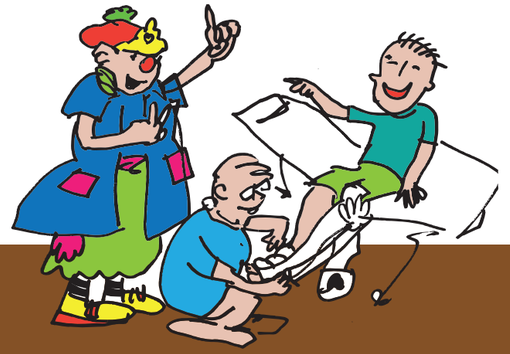

FORÆLDRE MED TRUT I

Et barn græder, højt og hjerteskærende. Vi går efter lyden, og møder Sille og hendes forældre ude ved skranken hvor de melder deres ankomst. Sille er en lille lys og tynd pige på 2-3 år. Sille reagerer på alt det nye, og nu vil hun ikke have sit overtøj af.

"Pling" kuk-kuk, kuk-kuk…" Sille vender sig om, hvad var det ? "Pling, Pling" lyder det igen. Lyden kommer fra Prinsesse Messi's klokke som sidder ovenpå hendes hoved. Jeg puster sæbebobler rundt i rummet, og Sille stopper med at græde. Forældrene smiler, næsten lettet, "det var da den helt rette timing" siger far. Mor griner, "ja, se klovnene Sille…og se sæbeboblerne". Sille lader sig aflede, og klovne og forældre samarbejder om at "lege" Sille ind i venteværelset, alt imens at Prinsessen klasker mine sæbebobler i stykker. Da Sille får øje på det forskellige legetøj i venteværelset, bliver hun straks optaget. Hun næsten løber fra det ene til det andet, og forsvinder også lige pludselig ud på gangen. Far efter hende for at hente hende tilbage. Mor går ud på gangen for at ringe, men Sille bliver straks urolig og klynkende, så mor må tage sin telefonsamtale i venteværelset. Mormor skal have instrukser om at hente storesøster i SFO'en. Klovnene prøver at fange Silles opmærksomhed, men hun kan kun fastholdes ganske få sekunder ad gangen. Vi forsøger med flere ting….vi synger Mester Jacob og far synger med. Sangen ser ud til at berolige faderen, men Sille er hurtigt videre til det næste. Jeg laver en ballonmand med et hjerte i sin favn. Sille tager ikke imod den, men far bliver rigtig glad, "se Sille, se en fin ballonmand, er den ikke sød…"

Da ballonen et øjeblik senere springer, og i stedet kan bruges som hat, tager far straks hatten på og spiller klovn til ære for Sille. Far og mor griber enhver chance for at lege og grine og glemme at de befinder sig i venteværelset på en skadestue. Prinsessen og jeg sætter os ned, og iagttager Sille, som hele tiden er videre til det næste.

En læge kommer ind i venteværelset og observerer. Mens lægen taler med mor, forsøger Prinsessen igen at fange Silles opmærksomhed med klokken. "Pling" kuk-kuk, kuk-kuk. Far trykker på klokken, "pling, pling, pling"…

Sille lytter. Pludselig vil hun selv trykke, "pling"…, og igen "pling, pling pling".
Sille smiler og far smiler. De har en leg, som fortsætter nogle minutter. Det larmer, men det er sjovt. Lægen konkluderer at Sille kan udskrives. Forældrene takker os meget for at besøget i Skadestuen blev en god oplevelse, til trods for bekymringer over Sille. Kæmpe ros, og hatten af for forældrene, som var så meget nærværende og til stede i den skønneste og gladeste energi, hele vejen igennem.

ET ANDERLEDES SKADESTUEBESØG...

Jeg har været på job i Skadestuen, har fri nu og er på vej hjem, men kan ikke undgå at lægge mærke til en gammel dement kvinde i kørestol. Hun er lidt forhutlet, sidder i en lidt beskidt hospitalsskjorte, håret er uredt, og hun henvender sig til alle de sygeplejersker der går forbi: "Hvornår kommer Falck?" "Hvornår kommer jeg hjem?" "Det kan da ikke passe at jeg skal blive her….hvornår bliver' jeg hentet…?"

Hun bliver ved og ved, og sygeplejerskerne svarer hende igen og igen, at de har ringet til Falck, og at Falck sikkert har travlt… Kvinden har ingen plejehjemspersonale eller pårørende med, hun er ked af det, og er svær at aflede. En sygeplejerske siger til hende at hun skal op med humøret, "Prøv at smile lidt… du har jo tid til at vente…" Kvinden bliver bare mere vred, og stiller de samme spørgsmål igen og igen, og sygeplejerskernes opmuntrende ord hjælper ikke.

Jeg beslutter mig for at kontakte kvinden. Sætter mig på hug ved kørestolen og ser op på kvinden. Kvinden kigger på mig, og spørger også mig hvornår Falck kommer…Jeg svarer, at jeg er sikker på, at der er styr på det, og jeg begynder i stedet at nynne en melodi…Jeg spørger en sygeplejerske om det er ok at jeg tager kvinden på en lille køretur mens hun venter, og sygeplejersken nikker. Kvinden, som hedder Else, følger med uden at stille spørgsmål. Jeg nynner stille, tager hendes ene hånd mens jeg skubber stolen med den anden. Holder hele tiden øje med Elses ansigtsudtryk, hun er tilfreds og smilende, hun holder godt fast i min hånd. Vi kører stille og roligt, ned til et stort dejligt lyst vindue ved røntgen afdelingen. Her kan man kigge ud til sygehusgaden, og se folk gå frem og tilbage. Jeg får kontakt med en dame der går forbi, jeg vinker til hende og damen vinker tilbage mens hun går forbi.
Else vinker også. "Hun var da sød" siger Else. En sygehusportør udenfor, går den anden vej, vi vinker og han smiler, han standser op og vinker tilbage til os. "Han var da også sød", siger Else og hendes ansigt lyser op. Det udvikler sig til en lille leg, hvor vi vinker til alle dem vi kan få kontakt til, sommetider sender vi fingerkys…Jeg siger til Else, at folkene på gaden vinker til os fordi de synes vi ser så skønne ud. Det får Else til at blive helt fjollet, hun pjatter og bliver som en ung kvinde igen… Jeg sætter en fjer i hendes hår. "Uh da da" siger hun pjanket, ser jeg pæn ud nu..?"

"Du er så smuk", svarer jeg, og snurrer rundt et par gange, så min kjole flagrer…I den halve time vi sad ved vinduet, glemte Else Falck og alt andet. Vi rejste sammen tilbage i tiden, blev som to forelskede skolepiger, og mærkede livet rumstere i maven.

SAMMENFATNING

Børn og forældre der har mødt hospitalsklovnen oplever i langt overvejende grad det som værende 'vildt godt' eller 'godt'. Hospitalsklovnene flytter fokus fra det der er sket og får barnet til at tænke på noget andet. Klovnene anvender forskellige metoder, afhængig af barnets alder, til at flytte fokus med, fx sang, musik, leg, magi og sæbebobler.
Hospitalsklovnene respekterer altid det enkelte barns grænser, og får oftest etableret en relation til barnet.

I hovedprojektet er det tydeligt, at hospitalsklovnene også har stor betydning for ventetiden, der opleves som kortere når klovnene er til stede.
De fleste børn møder hospitalsklovnene i venteværelset eller på gangen. Det er ikke muligt ud fra resultaterne at sige noget om, hvor det er bedst at møde klovnene.

Personalet angiver i langt overvejende grad, at det er positivt at hospitalsklovnene er til stede, og at deres tilstedeværelse har betydning for børn, forældre og personalet. Hospitalsklovnenes fortællinger beskriver deres relationer og samarbejde med børn, forældre og personale. Fortællingerne tydeliggør at hospitalsklovnene gør en forskel, da de medvirker til, at børn og deres forældre hjælpes til at vende det uventede og utrygge til en mere positiv oplevelse. I forhold til skadestueforløbet udtrykker flest børn, der har mødt hospitalsklovnene, at de havde det 'vildt godt' eller 'godt' hos lægen og sygeplejersken. Ligeledes udtrykker flest børn, der har mødt hospitalsklovnene, at de har det 'vildt godt' eller 'godt' når de skal hjem.

Samarbejdet med hospitalsklovnene fungerer i langt overvejende grad 'meget godt' eller 'godt'. Hospitalsklovnene er i ringe grad forstyrrende for opgavevaretagelsen, men opgaverne kan tage længere tid at udføre, når hospitalsklovnene er til stede. Der er børn og personale som er forbeholdne over for hospitalsklovnene.
Trods dette er, der 26 ud af 29 personaler der ønsker at hospitalsklovnene skal være permanent i Skadestuen, og langt de fleste børn der har mødt hospitalsklovnene angiver det var 'vildt godt'.

7 HOSPITALSKLOVNE i SKADESTUEN

Organiseringen af projektet med etablering af en ambassadørgruppe, har bidraget til at projekt er blevet italesat og der gennem såvel pilotprojektet som hovedprojektet har været stort fokus på projektet. Rammerne og opgaverne for ambassadørerne synes fra start at være præciseret, men gennem projektet blev det tydeligt, at disse kunne have været præciseret endnu tydeligere. Ledelsesopbakningen har haft stor og afgørende betydning for projektet.

Som beskrevet er undersøgelsen designet som en spørgeskemaundersøgelse, hvor alle børn i alderen 0 – 16 år har haft mulighed for, at udfylde og aflevere et spørgeskema omhandlende deres oplevelse af forløbet samt mødet med hospitalsklovnene. Det kan diskuteres, hvorvidt aldersspredningen i inklusionskriterierne er for bredde. Men ønsket har været, at så mange børn som muligt i de 2 perioder, pilotprojektet og hovedprojektet, fik muligheden for at udfylde og besvare et spørgeskema. Svarene fra de i alt 75 børn er grundlaget for opgørelse af resultaterne, som nedenfor præciseres og diskuteres i forhold til projektets formål.

Samarbejdet med hospitalsklovne, kan det skabe øget tryghed for barnet og dets forældre i Skadestuen?

For at kunne etablere et godt samarbejde med hospitalsklovnene, har det været vigtigt at hospitalsklovnene og personalet relativt hurtigt lærte hinanden at kende. Dette har været en udfordring, da der i Skadestuen er over 100 ansatte, og hospitalsklovnene kun har været der 3 timer om ugen. For at skabe et godt samarbejde mellem personalet og hospitalsklovnene, er det vigtigt med en gensidig forventningsafstemning samt afklaring af roller og kompetencer. I samarbejdet omkring barnet skal personalet have fokus på udførelse af den konkrete undersøgelse eller opgave, og ikke opleve, at de skal være en del af hospitalsklovnenes arbejde. Hospitalsklovnene hjælper barnet til at mestre situationen. Gennem leg og sjov italesætter eller viser klovnene, hvordan barnet kan føle, hvilket kan være en hjælp for barnet til at udtrykke sin frygt, utryghed, og smerte. Der skal være en gensidig respekt, hvor alle bidrager til at skabe et rum, hvor de forskellige opgaver kan udføres, og hvor det er tydeligt at personalet har kompetence i forhold til opgaveudførelsen og hospitalsklovnene i forhold til at hjælpe barnet med at mestre situationen.

Børn kommer akut i Skadestuen, hvorfor det ikke har været muligt, at vide hvor mange børn der vil være på samme tid. Derfor har hospitalsklovnene kontinuerligt været i dialog med teamlederen, hvor de sammen har prioriteret og aftalt hvilke børn de skulle følge. Teamlederen og hospitalsklovnene har indimellem vurderet børnenes behov for følgeskab forskelligt. Teamlederen modtager barnet ved skranken, hvor det er utrygt, chokeret og har smerter. Hospitalsklovnene møder ofte barnet i venteværelset og har der skabt en relation til barnet, som gør at barnet er mere afslappet og trygt. Vurderingsgrundlaget er således forskelligt, hvorfor den kontinuerlige dialog mellem sygeplejersken og hospitalsklovnene er vigtig.

Resultaterne viser, at mange af børnene netop har mødt hospitalsklovnen i venteværelset, som synes at være et godt sted for børnene at møde hospitalsklovnene. Her får hospitalsklovnene skabt kontakt til det enkelte barn og de har mulighed for at vurdere, hvilke børn der har mest behov for et 'følgeskab' gennem forløbet i Skadestuen.

På meget travle dage har hospitalsklovnene opholdt sig en del i venteværelset og på gangen, da det har været svært at lave aftaler med teamlederen om, hvilke børn de skulle følge. Det er derfor vigtigt, at have klare aftaler om, hvordan hospitalsklovnene 'inviteres' med ind på behandlingsstuen og af hvem. Er det fx i orden at hospitalsklovnene 'inviteres' med af barnet og / eller forældrene uden at personalet på behandlingsstuen har sagt 'ja'? Når hospitalsklovnene har været med på behandlingsstuen, angiver børnene i højere grad, at det har været 'vildt godt' eller 'godt'. Der er således et udviklingspotentiale i, at klovnene er med på behandlingsstuerne i større omfang.

Hospitalsklovnenes indlevelsesevne og respekt for det enkelte barns grænser gør, at kontakten til barnet bygges stille og roligt op og der skabes en relation mellem klovnene og barnet. Også børn der er meget kede af det og skræmte kan hospitalsklovnene få skabt en relation til. Hospitalsklovnenes tilstedeværelse i forløbet og under behandlingen af børnene vurderes, at have betydning for børn, forældre og personale. Når børn og forældre er usikre og utrygge, kan hospitalsklovnene være med til at skabe tryghed og ro, for såvel børnene som deres forældrene, så de kan slappe mere af og bedre mestre situationen.

Hvorvidt, oplever børn, forældre og personale, at hospitalsklovne og deres kommunikationsmetode understøtter barnets mestring og styrker barnets egen integritet?

Hospitalsklovnene har fokus på børnene og understøtter det enkelte barns mestring ved at skabe en tryg og legende atmosfære, hvorved barnets handlerum øges. Samtidig legaliserer hospitalsklovnene barnets smerte, angst og utryghed, de forstørrer vanskelige følelser og kommunikerer gennem disse. Barnet får derved nemmere ved at flytte fokus fra det der er sket, smerten og utrygheden, til at tænke på noget andet. Hospitalsklovnene opleves som søde og sjove, og de er med til at børnene glemmer, at de er bange og at de er på hospitalet. Hospitalsklovnene får børnene til at grine og lege, hvilket bidrager til at oplevelsen og situationen bliver bedre og nemmere at mestre for barnet og dets forældre.

I projektet har der været to kvindelige klovne der har arbejdet i par. Dette har givet dem mulighed for, at indtage forskellige positioner og agere

sammen, i mødet med barnet, i barnets verden og i legen. At hospitalsklovnene supplere hinanden i forhold til det feminine og maskuline er vigtigt, da det enkelte barn skal have mulighed for, at vælge hvem de ønsker at relaterer sig til.

Hvor kan hospitalsklovne som kommunikationsmetode optimere den faglige og patientoplevede kvalitet i relation til skadestueforløbet for børn og forældre?

Børn der har mødt hospitalsklovnene angiver i højere grad at forløbet i venteværelse samt hos lægen og sygeplejersken er 'vildt godt' eller 'godt', og færre børn har det 'ikke så godt' eller 'dårligt' når de skal hjem. Resultaterne tydeliggør således, at hospitalsklovnene har betydning for, hvordan børnene oplever forløbet i Skadestuen. I undersøgelsen har formålet ikke været at opgøre resultaterne i forhold til børns alder og udvikling. Derfor kan der ikke siges noget om, hvordan børn i forskellige aldersgrupper oplever og skaber relationer til hospitalsklovnene. Der vil formentlig også være andre faktorer end hospitalsklovnene, der har betydning for barnets forløb i Skadestuen, disse er ikke undersøgt i dette projekt.

I hovedprojektet italesættes hospitalsklovnenes betydning i forhold til ventetiden, som oplevesves kortere når klovnene er der. Når hospitalsklovnene er i venteværelset får de ændret rummet fra at være et sted hvor man sidder passivt og venter, til et rum hvor alle er lige og alt er muligt. Hospitalsklovnene laver små happenings, som involverer børn, forældre og måske personalet, hvilket skaber samhørighed blandt de ventende.

Gennem musik, sang og leg inviteres børnene til at deltage og være aktive. Hospitalsklovnene får på den måde skabt kontakt til det enkelte barn og samtidig har det en underholdende værdi, til stor morskab for børnene og deres forældre, som glemmer tiden.

Når hospitalsklovnene er med på behandlingsstuen, kan de støtte barnet gennem undersøgelses- og behandlingsforløbet. Samtidig kan personalet se, hvordan klovnene arbejder og kommunikerer med barnet, hvilket angives at være til stor inspiration. Når hospitalsklovnene er med på behandlingsstuen er det vigtigt, at der er en klar rollefordeling i forhold til hvem der varetager hvilke opgaver. Det nævnes at de opgaver der

skal varetages
omkring barnet,
kan tage længere tid,
når hospitalsklovnene følger
barnet på behandlingsstuen.

I de forløb, hvor barnet skal indlægges er hospitalsklovnene med til at skabe kontinuitet. De følger barnet og dets forældre over i den afdeling hvor barnet skal indlægges, og er på den måde med til at barnet og dets forældre får et mere sammenhængende forløb og at de får følgeskab af nogen som kan støtte dem.

Der er personale som er forbeholdne overfor hospitalsklovnene, selvom de godt kan se at klovnene har deres berettigelse. Dette handler måske om, at der mangler en afklaring af forventning og roller mellem personalet og hospitalsklovnene, hvorfor der kan opstå en usikkerhed om samarbejdet. Personalet oplever generelt at børnene og deres forældre har stor glæde og gavn af hospitalsklovnenes tilstedeværelse.

Dog kan mindre børn være lidt beklemte ved klovnene, hvor det måske er for overvældende med to klovne omkring barnet. I sjældne tilfælde kan forældrene være så optaget af hospitalsklovnene og ønsket om, at barnet skal indgå i en relation med klovnene, at barnets grænser overskrides. I sådanne situationer trækker hospitalsklovnene sig i respekt for barnets grænser.

Samarbejdet mellem personalet, barnet, dets forældre og hospitalsklovnene beskrives som værende meget godt.
Personalet oplever det er positivt at hospitalsklovnene er til stede i Skadestuen, hvor de er med til at skabe en god stemning og skabe ro. Når der er meget travlt og mange patienter ved skranken kan klovnene være lidt forstyrrende.
I de situationer er det godt at klovnene er i venteværelset og på behandlingsstuerne. Personalet oplever, at når hospitalsklovnene er i Skadestuen, så virker børn og voksne gladere.

Hospitalsklovnene er med til at skabe kvalitet i børns skadestueforløb. De bidrager til, at skabe rum og rammer, hvor det er muligt at yde psykisk og fysisk omsorg for såvel børn som forældre. Langt de fleste personaler som har besvaret og afleveret et spørgeskema, ønsker at hospitalsklovnene skal være permanent i Skadestuen. I besvarelserne beskrives gentagne gange at Prinsesse Plaster og Petunia medvirker til, at børn og deres forældre hjælpes til at vende den ukendte og utrygge situation til noget der kan håndteres og dermed en mere positiv oplevelse af deres forløb i skadestuen.

De resultater der er nået frem til i undersøgelsen, er ikke markant anderledes end forskningsresultaterne fra nationale og internationale studier. Det unikke i resultaterne er, at hospitalsklovnene også kan være i en skadestue, hvor børn kommer akut og alt er uforudsigeligt. Hospitalsklovnene kan trods den uforudsigelighed og kompleksitet der er i skadestuen, indgå i samarbejdet omkring det enkelte barn og dets forældre. Selvom opgavevaretagelsen kan tage lidt længere tid og rutinerne bliver udfordret, ønsker personalet at hospitalsklovnene skal være permanent i Skadestuen.

8 VALIDERING, KONKLUSION OG PERSPEKTIVERING

VALIDERING

Nu hvor undersøgelsen er gennemført og resultaterne opgjort og diskuteret, er det relevant at forholde sig til reliabilitet, validitet og generaliserbarhed.

Reliabilitet angiver i hvilken grad en undersøgelses data er påvirket af tilfældigheder, og hvorvidt den kan gentages og samme resultat opnås. I kapitel 5 er såvel metode som materiale beskrevet, hvilket gør det muligt at gentage undersøgelsen i en anden kontekst, men med samme præmisser.

Validitet angiver hvorvidt der måles på undersøgelsens formål. Ved at stille lukkede spørgsmål, vil reliabiliteten af spørgsmålene være relativt høj. Men validiteten kan være relativ lav, fordi svarkategorierne er udarbejdet af styregruppen, og svarkategorierne kan være anderledes end dem, børnene, forældre og personale (respondenterne) ville have peget på. Når spørgeskemaundersøgelser laves blandt børn, har alderen en afgørende betydning for evnen til at besvare de stillede spørgsmål.
Undersøgelser viser at spørgsmålenes karakter spiller en stor rolle for besvarelsens kvalitet. Spørgsmål om andre end barnet selv (fx forældre) har selv 15 årige svært ved at besvare (Boolsen, 2008). Ud fra spørgeskemaerne er det ikke muligt at se hvilke skemaer der er udfyldt af børnene selv eller af forældrene. Spørgsmålene er formuleret, således der spørges til barnet selv og i svarkategorierne er der anvendt svarmuligheder, som formodes at børn kender og som de kan forholde sig til.
Der er relativt få udgåede besvarelser fra såvel børn som personale. Alle valg i projektet er beskrevet og begrundet for at sikre gennemsigtighed. Måden hvorpå børn, deres forældre og personale er inkluderet kan diskuteres, men i forhold til tid og ressourcer har det ikke været muligt, at gøre det anderledes.

Generaliserbarhed er et udtryk for, hvorvidt resultaterne af en undersøgelse kan anvendes til at sige noget om hele populationen. Dette leder frem til det altid tilbagevendende spørgsmål om, hvor mange der skal deltage i en undersøgelse for at der kan generaliseres. På baggrund af undersøgelsesgrundlaget er det ikke muligt at generalisere. Der kan dog ud fra resultaterne konkluderes, at hospitalsklovnenes tilstedeværelse i Skadestuen gør en forskel for både børn, deres forældre og personalet.

Valideringen af undersøgelsen er som det fremgår acceptabel, hvorfor det er muligt at konkludere og perspektivere på baggrund af resultaterne.

KONKLUSION

Undersøgelsen viser at samarbejdet med hospitalsklovnene bidrager til, at der skabes større tryghed for det enkelte barn og dets forældre.

Det at hospitalsklovnene er til stede, gør at børn og deres forældre får et forløb i Skadestuen, hvor de hjælpes til at vende den ukendte og utrygge situation til noget de kan mestre. Hospitalsklovnene legaliserer barnets smerte, angst og utryghed, de forstørrer vanskelige følelser og kommunikerer gennem disse. Barnet får derved nemmere ved at flytte fokus fra det der er sket, smerten og utrygheden, til at tænke på noget andet.

Klovnenes kommunikationsmetode understøtter således barnets mestring og styrker barnets egen integritet. Når barnet er trygt og roligt, smitter det også af på forældrene, som også bliver mere rolige og afslappede. Hospitalsklovnenes kommunikationsmetode bidrager endvidere til den faglige og patientoplevede kvalitet. Hospitalsklovnene møder barnet i venteværelset og får her skabt kontakt til barnet. Klovnene laver små happenings, som involverer børn, forældre og måske

personalet, hvilket skaber samhørighed blandt de ventende, og ventetiden opleves som kortere. Når hospitalsklovnene følger børnene gennem deres undersøgelses- og behandlingsforløb angiver de i højere grad, at forløbet i venteværelse samt hos lægen og sygeplejersken er 'vidt godt' eller 'godt', og færre børn angiver at de har det 'ikke så godt' eller 'dårligt' når de skal hjem. Resultaterne tydeliggør således, at hospitalsklovnene har betydning for, hvordan børnene oplever forløbet i Skadestuen. Også personalet oplever at hospitalsklovnenes tilstedeværelse bidrager til såvel den faglige som den patientoplevede kvalitet. Hospitalsklovnene er med til, at skabe rum og rammer, hvor det er muligt at yde psykisk og fysisk omsorg for såvel børn som forældre. Når hospitalsklovnene er i Skadestuen, så virker børn og voksne glade og der en god stemning i Skadestuen. Samarbejdet med hospitalsklovnene har været med til at optimere arbejdsmiljøet og arbejdsglæden. Projektet har bidraget til at skabe en kultur, hvor der i samarbejdet omkring det enkelte barn og dets forældre er nogle mere nuancerede samt rummelige rammer.

PERSPEKTIVERING

Med udgangspunkt i projektets resultater er der indgået aftale om, at hospitalsklovnene fremover vil komme i Skadestuen 1 gang om ugen i 3 timer. Da der kommer børn i Skadestuen hele døgnet, kan der eksperimenteres med, på hvilket tidspunkt og hvilken ugedag det er bedst at hospitalsklovnene er i Skadestuen.

I denne undersøgelse har formålet ikke været, at undersøge hvordan hospitalsklovnene skaber relationer til børn i forskellige aldre, hvordan de kan støtte børn i forskellige aldre samt hvordan børn i forskellige aldre iagttager hospitalsklovnene. Det vil på sigt være relevant at undersøge disse områder, fx ved interview med børn, eller ved feltobservationer.

For at kunne planlægge og gennemføre en sådan undersøgelse, vil det kræve at der kan skaffes økonomiske midler til frikøb af personer, som kan varetager opgaverne i forbindelse med undersøgelsen.

Med udgangspunkt i projektets resultater ønskes vidensdeling både lokalt og nationalt. Planen er, at der skrives artikler, som publiceres i relevante tidsskrifter ligesom resultaterne formidles i forskellige fora, faglige sammenslutninger mv. Endvidere overvejes hvordan resultaterne og hospitalsklovnenes arbejde i Skadestuen synliggøres på andre måder, fx indslag i aviser og TV.

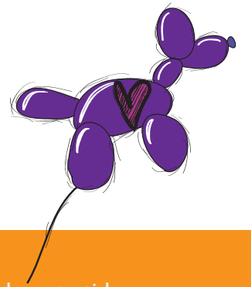

9. LITTERATUR

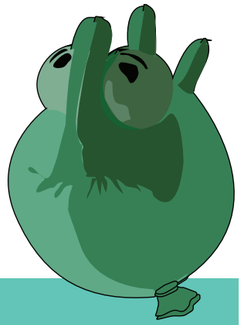

Adams, P (2006): Sygebesøg. Hvordan vi alle sammen kan helbrede verden med ét besøg ad gangen. Forlaget Univers.

Adams, P (2002): Humour and love: the origination of clown therapy. Postgraduate Medical Journal. 447 - 448.

Andersen, A.L. m.fl. (2008): Projekt: Skadestuen i børnehøjde. Projektbeskrivelse. http://as-intra/ Ortopædkirurgisk Afdeling E.

Bach, L.B (2001): Børn på hospitalet leg og mestring. Præstø Lene Bjerrum Bach.

Boolsen, M.W. (2008): Spørgeskemaundersøgelser fra konstruktion af spørgsmål til analyse af svarene. Hans Reitzels Forlag.

Christiansen, L.K. & Madsen, Aa.H. (2002): Børns angst. København, Høst og søn.

Danske Hospitalsklovne (2010): Funktionsbeskrivelse for hospitalsklovn. www.danskehospitalsklovne.dk

Fernandes, S.c. & Arriaga, P. (2010): The effects of clown intervention on worries and emotional responses in children undergoing surgery. Journal of Health Psychology. 15 (3), 405-415.

Gladkowa, N. (2003a): Klovnen og humoren som kommunikationsmetode. Sygeplejersken. Nr. 32, 2003.

Gladkowa, N. & Mogensen, B.B. (2003b): Klovnen og humoren. Fællestrykkeriet for Sundhedsvidenskab, Århus Universitet.

Gladkowa, N. (2000): Klovnen og det syge barn. Sygeplejersken. Nr. 47, 2000.

Golan, G., Tighe, P., Dobija, N., Perel, A. & Keidan, I. (2009): Clowns for the prevention of preoperative anxiety in children: a randomized controlled trial. Paediatric Anaesthesia. 19: 262 -266. Halkier, B. (2008): Fokusgrupper. 2. udgave. Samfundslitteratur. Hansen, L. K., Bibaek, M., Martinussen, T., Kragh, L. og Hjel, M. (2011): Effect of a clown's presence at botulinum toxin injections in children: a randomized, prospective study. Journal of Pain research. 4: 297-300.

Klein. A (1999): Latter for livet. Borgens Bogklub. Narayana Gylling.

Koller,D & Gryski,C (2007): The Life Threatened Child and the Life Enhancing Clown: Towards a Model of Therapeutic Clowning. Advance Acess Publication.

Launsø, L. & Rieper, O. (2006). Forskning om og med mennesker. Forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskningen. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

Lillelund, K-M. (2008): Humor på arbejdet. Gyldendal Business.

Linge, L (2012): Magical attachment: Children in magical relations with hospital clowns. International Journal Qualitative Studies on Health and Well-being. No. 7.

Linge, L (2011): Joy without demands: Hospital clowns in the world of ailing Children. International Journal Qualitative Studies on Health and Well-being. No. 6.

Linge, L (2008): Hospital clowns working in pairs – in synchronized communication with ailing children. International Journal Qualitative Studies on Health and Well-being. 3: 27-38.

Meldgaard, K. & Kjær, M.S. (2008): Kan man måle effekten af hospitalsklovne? Ugeskrift for læger 170/51, 15. december 2008.

Olsen, H. (2005). Fra spørgsmål til svar. Konstruktion og kvalitetssikring af spørgeskemadata. Akademisk Forlag.

Simonds, C. & Warren, B. (2004): The Clown Doctor Chronicles. Editions Radopi B.V. Amsterdam. New York.

Snowberg, R. (1998): The caring Clowns. Visual Magic La Crosse, Wisconsin.

Vagnoli, L., Caprilli, S. & Messeri, Andrea (2010): Parental presence, clowns or sedative premedication to treat preoperative anxiety in children: what could be the most promising option? Paediatric Anaesthesia. 20:937 - 943.

Vagnoli, L., Caprilli, S., Robiglio, A. & Messeri, A. (2005): Clown Doctors as a Treatment for Preoperative Anxiety in Children: A Randomized, Prospective Study. Pediatrics. Vol. 116. No. 4. October 2005.

Økonomisk støtte fra:

Helsefonden

Frimurerlogen

Lions Club Højbjerg

EDC- møglerne

Y-mens club Marselisborg